

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΗ' (ΕΣΑΗΗΘ Β')

Ἀθήνα, 20 τοῦ Ὀχτώβρη 1921

ΑΡΙΘ. 747 (ΦΥΛ. 8)

ΝΕΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ, ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ, ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

«A la très bonne, à la très belle,
à la très chère...»

Ch. Baudelaire

Τὰ δύο σου μάτια τὰ γλαρᾶ
τὰ αἰστάνουμαι σὰ θλιβερὰ
βασιλεμένα μάτια
νὰ μοῦ κρατᾶνε τὴν ψυχὴ
γονατιστὴ σὲ προσευχὴ
κοντὰ σ' ἀρχαῖα παλάτια.

Πότε τὸ βλέμμα σου γοργὴ
μιὰ λάμψη,—φῶς ἀπ' τὴν Αὐγὴ
τῆς ὁμορφιάς, χαράζει,
μὰ πότε πάλι, παγανή,
ἀπλώνεται μιὰ σκοτεινὴ
μπόλια—καὶ τὰ σκεπάζει.

Δρόμοι χαράζουνε βαθειὰ
μὲς στὴν ψυχὴ μου, σὰ σπαθιά,
κοντάρια ἐνδὸς Ἀκριά
δταν τὸ βλέμμα σου ἀγνὰ
μ' ἀγγίζει ἐμένα φωτεινὰ
κ' εἶναι χαρᾶς σαῖτα !

Μὰ δταν ἡ θλίψη τὰ περνᾶ
κ' εἶναι σὰ μπόρα ποῦ γυρνᾶ
καὶ κρέμεται στὰ οὐράνια
—τότε, τριγύρω μου βουνὰ
γκρεμοὶ βαθειὰ μου, καὶ γυμνὰ
τὰ ἐρωτικὰ στεφάνια !

Καὶ καρτερῶ τὴ Χαραυγὴ
σὰν τὸ διαβάτη ποῦ γοργὴ
μιὰ ἐλπίδα εἶχε πλανέψει
πὼς μὲ τὸ πρῶτο ὡς θάρθει Φῶς
κάθε τῆς σκέψης του κρυφὸς
καημὸς, θὰ θριαμβέψει !

Ἄ ! τὰ δύο μάτια σου !—φιλῶ
ἀπ' τὴ γραμμένη Ἀνατολὴ
κι ἀπ' τὸ Βορρῖα κρατᾶνε
κ' εἶναι τὸ βλέμμα θλιβερὸ
μὰ καὶ στιγμὲς ἀστραφτερὸ
τὰ Ἰδανικὰ ὡς ζητᾶνε !

Κ' εἶναι τὰ μάτια σου γλαρᾶ
δταν ἡ σκέψη σπαρταρᾶ
κ' εἶναι τὰ δύο σου μάτια—
σὰ θλιβερὰ καὶ ζοφερά,
ἐρειπωμένα,—ὦ ! συμφορὰ,
σὲ μὲν' ἀρχαῖα Παλάτια,

ΠΩΣ ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ ΤΟ DANTE

B'.

Σταμάτησ' άμέσως από την άρχή του λόγου μου στον ύμνο της σταελικής Κόριννας επάνω στο Καπιτώλιο. Σ' εκείνον ήδρα κάτι σαν εισαγωγή, μουσική προγοδείγνει τα χαρακτηριστικά της συμφωνίας που εδώ επιχειρώ να ξεδιαλώσω για το δοξολόγημα του Ποιητή. Και περισσότερο ακόμα πατώντας ήθελα στο λυρικό, ουσιαστικό, μα προσεχτικά παντού σχεδόν φερμένο κοίταγμα της μεγαλόπνοης γυναίκας άγνωστια στο δάντειο κολοσσό, ν' αντισταθώ κάπως του Charles Maurras σε κάποια κρίση του για τους ρομαντικούς, που τη νομίζω άδικη, κι ακόμα κάτι πιο πολύ: ριψιμένη σκόπιμα. Και τούτο με όλο μου το θιασμάκι και προς την ύψηλή προσωπικότητα του ανθρώπου αυτού, μα και ξεχωριστά, — καθώς το είπα — για το λόγο του περί του Δάντη, το βλαμένο μπροστά στη μετάφραση της «Κόλαση» από την κυριανέσπινασε-Mongenet κ' ύστερα και ιδιαίτερα τυπωμένο. Στο λόγο τούτο του Μωρράς απέναντι, μαζί και μαριφέστο δογματικό και γλωσσικό κολλατέχημα, δεν μπορεί να παραβληθί, αξίος, όμοια και ισόδυναμος, μέσα στα χρονικά της διανοούματης, την όρ' αυτή, Γαλλίας, παρά ο άλλος λόγος του άλλου μεγάλου λογογράφου, του Μωρίς Μωρράς. Ο λόγος που τον είπα στο άμφιθέατρο της Σομπατόνης, μπροστά στον πρόεδρο της Γαλλικής Δημοκρατίας, στην επίσημη πνευματική τελετή, την ώργανωμένη από την άφορητή των «Έξαρκσιων χρόνων» το καλοκαίρι που μάς πέρασε. Το λόγο του ο Μωρράς τον τιλοφόρησε «Η μεγάλη άποστολή του Δάντη» μιλεί για τον έπαγγελμένο του ποιητή φιλολογικώτερα κάπως, και με πόρους πλουσιώτερους, εγκυκλοπαιδικώτερος, θα έλεγα, στη δαντική φιλοσοφία του, εκεί που ο άλλος, ο ισότιμος, είναι λιγώτερος, πολιτικώτερος, και καμωμένος, και με όλη του τη χάρη, για ν' άρεση πιο πολύ σ' εκείνους που μετρούνε συμπάθειες κι αγάπες τους με την αυστηρήν αποκλειστικότητα του στοιχείου. Στα δυά αυτά ρητορικά πρότυπα προσθέτω άδίστοχα ένα παλιών ήμερών, άρθρο άπλο εκείνο, του Ψυχάρη άρθρο, δυστυχώς κ' εκείνο γαλλικά γραμμένο, άργότερα, στον τόπο που πρέπει, θα μιλήσω γι' αυτό πλουτιά καθώς του αξίζει. Τώρα σταματώ άλλο. Στον πρόλογο του Μωρράς αρχίζοντας το κεφάλαιο ΥΙ που επιγράφεται «Η κατανόηση της Κόλασης» δυο βάζω τα λόγια αυτά: «Αν ο Βολταίρος δεν κατάλαβε τίποτε από την Κόλαση, οι άνθρωποι του 1830 τον κατάλαβαν όλος διόλου άνάποδα, και ο άδιάκοπα στραοισμένος» (τά εισαγωγικά τά βάζει ο ίδιος ο συγγραφέας) Δάντης του Βίχτορα Ούγκω, είναι, καθώς πιστεύω, ή κομωξήγηση του Δάντη πραγματοποιημένη, φερμένη όσο δεν παίρνει άλλο!». Γνωρίζω πόσην έχουν έπιβολή γνώμης του Μωρράς και πόσο, τουλάχιστο μέσα στους κύκλους συνιδεατών και θιασαστών του, θα ζυγίζονται σαν «άρθρα πίστεως». Και το αντίρομο ρομαντικό του αυτό χτύπημα μου θύμησε, πρώτ' απ' όλα, τη σέψη κάποιου αξιολόγου, πρώτ' απ' το θάνατο

άπαγγέμενου άγγολόγου ατην όγκωδέστατη μελέτη του για το Robert Burus. «Είναι πλάνης, γράφει ο Angellier που γλιστρούνε μέσα στις φιλολογικές ιστορίες και καταλήγουνε και ριζώνουν τόσο βαθιά, που πιά σου είναι άδύνατο να τις ξεριζώσης». Η ιδέα του Άνζελιέ δεν άληθεύει μονάχα για τις φιλολογικές ιστορίες: συχνά παρνά στραβώνει το δρόμο της ιστορίας, γενικώτατα, θα έλεγα. Δεν είναι διόλου άπίθανο ή βεβαίωση του Μωρράς, μάλιστα και βοηθημένη από την αντίδραση κατά του ρομαντισμού και ξεχωριστά κι από την αντίπαθεια που δεν πέκει να μουρομορξίη για τον περσίο ποιητή, να κόμη το γύρο του κόμου, αντιγραμμένη και αντίληψη από λογής ιστορικούς ν' οι διανοητικούς. Άντίθετα, ή φωνή μου, δε θα έχη τη δύναμη π'ρά του δειλού ψιθυρισμού μέσα σ' ένα βούισμα. Δέ φροντίζω. Η φωνή μου, άκούγεται δεν άκούγεται, είναι αυτή: «Ο,τι φθέγγεται ο Μωρράς για τον Ούγκω, δεν είναι βάσιμο. Κάτι περισσότερο: Δέν είναι άλήθεια. Παρσπέρα ακόμα: Είναι άνύξιο της περιωπής χαρακτήρα, σαν του Μωρράς. Δεν είμαι σε θέση μα και σε θέση να είμωνα, δεν έχω κηρό και δρεξη να τον ξεκαθαρίσω τον ισχυρισμό του για τους ττούς ανθρώπους του 1830» καθώς, γενικώτατα, τους άκέρρει. Όμως όλος ο ρομαντισμός του 1830 συγκεντρώνεται και συγκεφαλαιώνεται στον Ούγκω, τον άντιπροσωπευτικόν Άτλαντα της εποχής εκείνης. Θα έφτανε αυτός για να χαρακτηρησιση τους ανθρώπους του 1830». Και αν ο χαρακτηρησιμός που κάνει του Ούγκω — δαντολόγου βρεθί πως δεν είναι σωστός, κ'θένης λογικά δικαιώνεται να ύπομασθί το βάσιμο του κατηγορητήριου και για τους άλλους όλους. Άλλά πρέπει με τη σειρά να προχωρήσω. Το σχέδιό μου πλατύ. Μα μου χρειάζεται. Μου άρσει περισσότερο να σταματώ και να ψάχνω, παρά να περνά γλιστρούντας. Ο Μωρράς για να σταθί στον Ούγκω, αρχίζει από το Βολταίρο. Και είναι στο πρόγραμμα των άρθρων τούτων το παρσοιασμα του Δάντη κάτω από το πρίσμα — καθώς είπα — των ανθρώπων που μιλήσανε για κείνον με το λόγο τον πεζό ή με τί στίχο. Πιστεύω πως ο Μωρράς θα έννοιη το άρθρο του Βολταίρου για το Δάντη στο «Φιλοσοφικό Άεξιμά». Μόνο δεν τον κατάλαβε. Ο Μωρράς εύλαθητικά την άκέρρει την άκαταληψία του είδους αυτού αν και φτάνει αυτή για να ρίξη το Βολταίρο πολύ κάτω στην ύπόληψη των ανθρώπων, που όχι λατρεία, μα μιάν άπλην άντίληψη θα έχουν των μεγάλων δημιουργών. Και ο ποιητής της «Θείας Κομωδίας» για τον πολυγνώστη πολεμιστή του «Φιλοσοφικό Άεξιμά», περιφρημο ύλικό για να δείξη την έξυπνάδα του, να ρίξη τα έπιγράμματα του, να κεντήση, να περιρξή, να γελάση, να σταθί άπελιστικά έλαφρός άπάνου από κάποια βαρεία πολύ για τη ζυγαριά του άντικειμένου. Οι Ίταλοι, μάς λέει, τον άνομιάζανε διότι το Δάντη μα είναι θεός νομιμένος: λόγοι καταλαβάνουν τους χρησιμούς του. Έχει σχολιαστές: Ένας λόγος περισσότερο για να στέκεται άκατάληπτος. Κ' έσο' ή φήμη του θα πάη μεζι φλόνοντας, γιατί σχα-

δὸν κανεὶς δὲν τὸν διαβάξει. Ἐξοκολουθώντας, διηγείται τὴν ἱστορία τῆς ζωῆς τοῦ Δάντη στὸν ἴδιον τὸ διαστικὸν καὶ τὸν ξερό τόνον ἀνθρώπου που ὕλεται νὰ στέκεται χμμηλότερ' ἀπὸ κείνον ὁ βιογραφούμενος. Συμπεραίνει μὲ τὴν εἰδηση πὺς οὐνθεσε τὴν κατωδία του τοῦ ἄδη, τοῦ καθαρτήριου καὶ τοῦ παραδείσου στοὺς διάφορους τόπους τῆς ἔξορας του. Καὶ ἀφελέσιστα σημειώνει : «Καὶ ἡ ρούσικη αὐτῆ σαλίτα, καὶ αὐτὸς ὁ κικεῶνας πέρασε γιὰ ὄραϊο ἐπικὸ ποίημα». Ἀκολουθεῖ σὲ δέκα γραμμὲς ἡ παρουσίαση τῶν κύκλων τῆς Κόλασης γιὰ νὰ φάσῃ στὸ ἄλλο φωτεινὸ συμπέρασμα : «Αὐτὰ ὅλα εἶναι στὸ ὕφος τοῦ λόγου τὸ κατωκί; Ὁχι. Εἶναι στὸ ὕφος τὸ ἡρωϊκὸ; Ὁχι. Ποιὸ γούστο λοιπὸν γέννησε τὸ ποίημα τοῦτο; Ἐνα γούστο στο παράξενο».

Ἐπὶ τέλους συγγατεβαίνει νὰ δημολογήσῃ πὺς βρισκοντοί στὸ ἄλλοκοτό αὐτό καὶ τὸ ἀεικρόνιστο τραγοῦδι στίχοι εὐτυχημένοι, ἀπλοί, πού θὰ ζήσουν. Ἄξιος ὁ μισθὸς του. Ἡ κριτικὴ τοῦ εἶδους αὐτοῦ δὲν ξαφνίζει τοὺς σινηθισμένους μὲ τὴν ἀνάγνωση τοῦ «Φιλοσοφικοῦ Λεξικοῦ». Δαμόνιος ὁ νοῦς τοῦ Βολταίρου, μπορεῖ στὸ εἶδος του, λαμπάδα τοῦ ὁρθοῦ λόγου πού ἔδιωξε σὲ πολλὰ, τὸ σκοτάδι τῆς πρόληψης. Λουκιανὸς ἔσναγεννημένος, καθὼς τὸν θέλει ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος, ἀντιπροσωπεύει τὸ κλασσικὸ τὸ πνεῦμα τὸ γαλλικὸ σὲ κάποια του χαραχτηριστικὰ γνωριόματα. Μὰ τί περιμένετε ἀπὸ ἄνθρωπο που δάξει πολλὸ ἀπάνου ἀπὸ τὸν Ὅμηρο τὸ Βιργίλιο — εἶταν τότε ἴσως ἡ ἰδέα τοῦ καροῦ, καὶ κυριαρχοῦσε στὰ πνεύματα βιργιλιομανθῆς ὁ φιλόλογος Σκαλλίγγερος —

καὶ ἀκόμα φαίνεται πὺς προτιμᾷ τὸν Ἀριστοτοῦ καὶ τὸν Ἰάσσο ἀπὸ τὸν Ὅμηρο. Τὸν Πίνδαρο τότε λούζει ἀπὸ τὴν κορφή ὡς τὰ νύχια ὡς ἀσυνάρητο — ἂν καλά θυμοῦμαι — γιὰ τὸ Σοφοκλή, πού τρενε συμπάθει, μλεῖ μὲ συγκρατῆται τὸ Σαίξπηρο, πού κάπως τὸν ξέφνισε στὴν ἐρχὴ ὕπερα τὸν ποδοπάτησε. Γιὰ τὸν Πασκάλ ἀποφαίνεται σιραβά, ἀνυποψίαστα. Πολὺ σωστά, παρατηρεῖ ὁ κριτικώτατος Faguet γιὰ τὸ Πασκάλ, ἀσχετα μὲ τὴ φιλοσοφία του καὶ τὴ θεολογία του, εἶναι ἴσως ὁ μεγαλειότερος ποιητῆς τοῦ 17ου αἰῶνα. Καὶ πὺς νὰ αὐστηνῆ τέτοια ποίηση ὁ πεζότατος Βολταίρος; Ἄν ρωτᾶτε καὶ γιὰ τοὺς ἀρχαίους, ὁ Βολταίρος ὁ κλασσικιστῆς, δὲν καταβαίνει σχεδὸν ἔποτε ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους. Καὶ τί παράξενο! Διαβάξεις τὸ Chateaubriand, καὶ σὲ κάθε του σελίδα βλέπεις πὺς ὁ ρωμαντικὸς, πὺς ὁ ἐπαναστάτης, ἐκεῖνος κατέχει τὸ νόημα τοῦ ἀρχαίου ζωηρότερα, δυνατώτερα, πληρέστερα ἀπὸ τὸν κλασσικιστῆ τὸ συντηρητικὸ ἀπὸ τὸ Βολταίρο. Ὁ Μωρράς ἐξοφλεῖ ἀπέναντί του μὲ ἀρκετὴν εἰγένεια κλασσικιστῆς πάντα ὁ ἀμαρτωλὸς μᾶς θεβαίνει πὺς τίποτε σχεδὸν δὲν κατάλαβε ἀπὸ τὸ Δάντη καὶ τραβάει νὰ ρίξῃ τὸ φαρμάκι του πρὸς τὴ ρωμαντικὴ κορφή. Ὁ Μπαρρὲς ὅμως πὺς ἀνεξάρτητος στὰ λόγια του καὶ στὴ σκέψη του ἀντικειμενικώτερος, ἐντονώτερα σημειώνει τὸ βολταϊρικὸ γλύστορημα. «Στὸ σημεῖο τοῦτο ἡ ἀκατοληψία τοῦ Βολταίρου εἶναι ἑλεεινὴ, ὅσο καὶ ἂν δὲν τῆς λείπει ἡ ἐξυπνάδα. Μὲ τὸν πῖο χαριτωμένο οἶστο, τί κουταμάρες ὁ Βολταίρος σόμισσε γιὰ τὸ Δάντη!»

Κωστής Παλιμάς

Ἐπειτα ἀπὸ τόσο χρόνιο, πού γύριζε στὶς ἐπαρχίες, ἀπὸ γυμνάσιο σὲ γυμνάσιο, καταστάλαξε πὰ στὴν Ἀθήνα. Ἦρθε ὅμως στὶς πῖο ζαθὲς χρονιές, στὴν ἀκαρίβεια καὶ στὴ στενοχώρια. Πού νὰ νοικιάσει κάμψη σὲ κεντρικὴ συνοικία. Φωτιά τὸ νοίκι. Πρατίμησε νὰ καταφύγει στὴν ἀκρη, σχεδὸν στὴν ἐξοχή. Πέρα ἀπὸ τὸν Ἅγιο Μελέτη, στὰ περιβόλια κοντὰ, βῆκε δωμάτιο εὐρύχωρο μὲ ἥλιο καὶ ἀέρα. Μακριὰ λιγάκι, μὰ εἶχε τὸ τραμ ὀχτῶ καὶ ἀνέβαινε στὴν Ὀμόνοια. Ἄπὸ καὶ στὴ Νεάπολη, στὸ Γυμνάσιο, πῆγαινε μὲ τὰ πόδια.

Δὲν εἶτανε πὰ νέος, μὰ δὲν εἶχε ἀκόμα τὰ πενήντα. Καὶ καλοστεκοῦμενος. Στὸ μουστάκι του, στὰ μαλλιά του, οὔτε μιὰ ἄσπρη τρίχα. Τίποτα δὲν μπορούσε νὰ προδώσει τὴν ἡλικία του.

Ζοῦσε βίον μονότονον. Πρῶτὴ σημαντότανε καὶ διάβαζε, στὶς ἑπτὰ καὶ τέταρτο ἔβγαινε ἀπὸ τὸ σπίτι, ἔπειρανε τὸ τραμ καὶ ἔφτανε στὴν Ὀμόνοια. Στὶς ὀχτῶ παρὰ τέταρτο στὸ Γυμνάσιο, δεῦτερος πάντοτε, γιὰ τὴ πρῶτος πῆγαινε κάποιος συνάδερφός του, πού δὲν ἔκολλοῦσε ἀπὸ τὸ σχολεῖο, σὰ νὰ πὺς εἶχε πάρει προκία. Στὶς ἔντεκα τελείωνε τὸ μάθημά του, ἔκανε ἕνα γύρο στὸ Βασιλικὸ κῆπο πάντοτε, χεμῶνα-καλακιάφοι, περνοῦσε τὴν ὁδὸ Στωδίου, πού τόσο τὸν διασκέδαζε, καὶ κατέβαινε στὴν Ὀμόνοια νὰ φάει, πάντοτε

στὶς δώδεκα, στὸ ἴδιο ξενοδοχεῖο, στὸ ἴδιο τραπέζι, στὴν ἴδια καρέκλα.

Μετὰ τὸ μεσημέρι διάβαζε. Ἄφηνε ἀργὰ τὸ δωμάτιο, στὶς ἔξη, καὶ πῆγαινε στὸ καφενεῖο. Στὶς ὀχτῶ δειπνοῦσε καὶ ἀπ' τὸ ξενοδοχεῖο στὸ σπίτι.

Ἔτσι ζοῦσε μόνотонο. Τοῦ ὄλεγαν οἱ συνάδερφοί του καὶ οἱ φίλοι του. Αὐτὸς ἔβρισκε μιὰ δικαιολογία λιγάκι παράξενη.

— Εἶναι ὁ ρυθμὸς τῆς ζωῆς, ἔλεγε.

Δοκίμαζε μιὰ ξεχωριστὴ εὐχαρίστηση στὸ τραμ. Ἐκεῖνο τὸ ὀχτῶ — Λισίων — κατέβαινε καὶ ἀνέβαινε πάντα γιομάτο. Ποτέ του δὲν κατώρθωσε νὰ βρῆ θέση νὰ καθῆσθαι Πηδοῦτον ἄλλοι καὶ κιάνανε τὰ καθίσματα. Αὐτὸς ὄρθιος πάντοτε πῆγαινε, πότε μέσα πότε στὸν ἐξώστη. Ὅλους, ὅσοι ἀνεβοκατεβαίνανε μὲ τὸ ἴδιο τραμ, τοὺς εἴχαιρε καὶ τὸν εἴχαιραν. Μὲ ἀρκετοὺς χαιρετίοτα καὶ κουβέντιαζε, χωρὶς ὅμως οὔτε αὐτὸς νὰ ξαίρει τὸνομά τους, οὔτε κείνοι τὸ δικό του.

Τὸ πρῶτὸ καὶ τὸ βράδι τὸ τραμ γέμιζε κορίτσια. Μοδιτροῦλες, μαθήτριες, δαχτυλογράφοι. Ὅλη τὴν ὄρα τιτυβίζανε σὰν τὰ πουλάκια, γελοῦσαν ἢ ἀλλόζανε γλυκεῖες ματιές μὲ τὰ παλληκαριάκα πού πηγαίνανε καὶ αὐτὰ στὶς δουλιές τους.

Στὴ δευτέρη ἀπὸ τὸ τέγμα στάση ἀνέβαινε μιὰ μ-

κρή, πολύ κομψή, με χαριτωμένη γοργή περπατησιά. Φορούσε το χειμώνα μία ρόμπα κόκκινη και κόκκινο σκουφούκι. Εκείνα τάχα δείχνανε κτριανταφυλλένιο το πρόσωπό της; Στόμα μικρό, το κάτω χέλι ξεπεταμένο λιγάκι. Ποτέ της δὲ γύριζε νὰ κοιτάξει ούτε δῶθε ούτε κείθε, μὰ ἢ κρατοῦσε χαμηλωμένα τὰ μάτια της ἢ παρατηροῦσε δῶ. Κάποτε κοιτάζε ἀφηρημένη. Καὶ ὅμως ὅταν ἔμπαινε μέσα, δλιῶν οἱ ματιές γυρίζανε σ' αὐτήνε. Τὸ βράδι, πού δὲν μπορούσε νὰ πηδήσει καὶ προλάβουναν οἱ ἄλλοι, ἔμπαινε τελευταία καὶ δοκίμαζε νὰ περάσει. "Ολοι τότε παραμερίζονε, μὰ ἔτσι πού νὰ ἐγγίξουν ἀλπαρὰ τὸ φόρεμά της. Καὶ τὴν κοιτάζαν ὅλοι, ἄλλοι μὲ ἥσυχη γλυκεῖα ματιά, ἄλλοι λαίμαργα, ἄλλοι μὲ μάτια πυρωμένα. Μερικοὶ ἔρχοντο νὰ κατεβούνε στὴ στάση πού ἔφτανε.

Ὁ καθηγητὴς δὲν τὴν εἶχε προσέξει στὴν ἀρχή. Τὴν κοιτᾶζε ὅπως ὅλους τοὺς ἄλλους ἐπιβάτες τοῦ τραί. δὲπειτα ἢ γενικὴ προσοχὴ τὸν ἔκανε νὰ συμπάθησιν καὶ αὐτὸς τὴ μικρούλα. Πιὸ πολὺ τοῦ ἀρέσανε τὰ χέλια της καὶ τὰ μάτια της. Δὲν μπορούσε νὰ ὀρίσει τὸ χρώμα τους, μὰ εἶχονε κάτι πού μάγευε. "Ὅλο τὸ χειμώνα ταξιδεύανε σχεδὸν μαζί, τὶς ἴδιες ὥρες. Στὴν ἀρχὴ τὴν παρατηροῦσε μὲ πολλὴ εὐχαρίστηση, ἀπὸ μακριὰ πάντοτε. Ἡ ματιά του ἐξέταζε τὸ καθὲς τί ἀπὸ τὴν μικρούλα. "Αρχίσε νὰ τὴν ἐνδιαφέρει, καὶ τὸ ἐνδιαφέρει μεγαλύτερον ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα. Δειλὰ-δειλὰ ζύγωνε περισσότερο καὶ ἀκόμα δειλότερα παραμέρισε καὶ αὐτὸς μὲ μὲσο, μὰ ἔτσι πού νὰ ἐγγίξῃ τὸ μπράτσο του τὸ δικό της τὸ μπράτσο.

Κάτια φορὰ νόμισε πὼς τὴν κοιτάζε ἡ μικρούλα συμπαθητικά, ἐκείνη πού δὲν ἔστρεψε τὰ μάτια της σὲ κανένα.

Μπᾶ, ἀκέρφησε, δὲν μπορεῖ. Γιατὶ τάχα ἐμένα; Ἐδῶ τόσοι καὶ τόσοι τὴν κοιτᾶζουν καὶ μένα θὰ προσέξει; "Αν ἤθελε ἀγάπη, γιατί νὰ μὴν προτιμήσει ἐκεῖνο τὸ φοιτητὴ μὲ τὰ σηκαμένα φουρντοτὰ μαλλιά, τὰ μαῦρα μύτια, πού φαίνεται πὼς τὴν λαχταρεῖ; "Ὁχι, νόμισε πὼς τὴν κοιτάζε. "Ὅταν ὅμως ἔφτασε τὸ τραί στὴν ὀρισμένη στάση, προχώρησε ἢ μικρούλα καὶ ἀνοίξε τὴν πόρτα. Μόλις βγήκε στὸν ἐξώστη τὸν κοιτάζε πάλι καὶ τότε ἔκλεισε τὴν πόρτα.

Πάλι; ἀκέρφησε ὁ καθηγητὴς. Δὲ γελιάστηκε λοιπὸν κοιτάζε. Συμπάθεια δηλαδή; Περιέργο.

"Ἐμεινε συλλογισμένος. Καὶ στὸ σπῆτι ἀκόμα πολλὸ ὥρα κάθησε καὶ συλλογιζόταν αὐτὸ τὸ περιστατικὸ. Ἀὐτὸ νὰ ἔχουν τέτιες ἰδιοτροπίες τὰ κορίτσια;

Τὴν ἄλλη μέρα δὲν τὴν εἶδε, οὔτε τὴν παραπάνω καὶ στενοχωρήθηκε. Γιατὶ τάχα ἄλλαξε τὶς ὥρες της; Πού πήγαινε ἀλήθεια; Μαθήτρια, μοδιστρούλα ἢ δαχτυλογράφος; Δὲν εἶχε προσέξει ἂν κρατοῦσε τίποτα στὰ χέρια της, σάνκα ἢ βιβλία. "Ἄλλη φορὰ θὰ κοιτάξει. Μὰ γιατί δὲ φάνηκε δυὸ μέρες τώρα; Κάτι ἔλειπε ἀπὸ τὸ τραί... "Ὁχι, ἀδερφέ! Ἔννοια θὰ βάλουμε τώρα; Νὰ δᾶ ἢ ὥρα νὰρχίσουμε κ' ἐρωτικὲς περιπέτειες, καθηγητὴς ἄνθρωπος καὶ περκαμένη τὰ σαράνια.

Τὸ ἄλλο βράδι μόλις πρόλαβε τὸ τραί. Ἀνοήκαστηκε μάλιστα νὰ πηδήσει καὶ εἶπεν ἀσυνήθιστος. Γι' αὐτὸ, ὅταν βρέθηκε στὸν ἐξώστη, εἶχε ἕναν ἀλαφρὸ παλμό. Τὶ δυνάτος! Δὲν περιέμενε τὸ ἄλλο;

Φυσοῦσε κρύος ἀέρας τσουχτερός καὶ μπῆκε μέσα. Στὸ βάθος εἶδε τὴ μικρούλα. Ἔιτανε γυρισμένη στὸν μπροστινὸν ἐξώστη. Ὁ καθηγητὴς δοκίμασε κάτια συγκλήθησιν, σὰ νὰ εἶχε νὰ τὴν δεῖ κερδῶ. Σιγά-σιγά προχώρησε κ'; ζήγωσε, μὰ δὲν μπόρεσε νὰ φτάσει. Μιὰ στιγμή ἐκείνη ἔστρεψε καὶ τὸν κοιτάζε. Τοῦ φάνηκε πὼς κάτια εὐχαρίστηση ζωγραφίστηκε στὸ πρόσωπό της, τὰ μάτια της σὰ νὰ κινήθηκαν ζωηρά.

Στὴ στάση πού θὰ κατέβαινε, βγήκε πρώτη στὸν ἐξώστη καὶ στάθηκε μὲ τὸ πλάγι. "Ὡς πού νὰ σταματήσει τὸ τραί, ἔβραχνε κρυφῶς ματιές. "Ὅταν κατέθηκε καὶ προχώρησε στὴ πεζοδρομῶ, ἔστρεψε πάλι καὶ κοιτάζε μέσα.

"Α, ὄχι, δὲν μπορεῖ νὰ γελιέται ὡς τόσο. Τὸ κορίτσι δείχνει ἐνδιαφέρον. Δὲν εἶναι ἴσως ἀγάπη ἀκόμα, μὰ τί μὴν ἔχει νὰ γίνῃ καὶ θεομὴ μάλιστα; Ἀγάπη; Αὐτὸς; Χρόνια τώρα εἶχε ξεχάσει τί θὰ πει ἀγάπη. ἴσως δὲν τὴν γνώρισε καν, ὅταν εἶτανε φοιτητὴς. Φτωχόπαιδο, δὲν εἶχε καιρὸ γιὰ τέτια πράματα. "Ὅταν ἔγινε καθηγητὴς τὸν ἀπορρόφησε ἡ δουλιὰ. Ὅτε εἶχε σκεφτεῖ νὰ κάνει τὰ γλυκὰ μάτια σὲ καμιά, οὔτε θὰ ταίριαζε σ' ἕναν καθηγητὴ, στὴν ἐπασχία μάλιστα. Καὶ τώρα νὰ κάνει ἀγάπη καὶ μὲ τί; μ' ἕνα κοριτσόπουλο, ἕνα μπουμπουνάκι. "Ἀρε στὸ καλὸ, παιδί μου, ἀταίριαστο πράμα. Ἀἴριο θὰ φύγει κορῖτερο, τὸ πρῶτ καὶ θὰ γυρίσει ἀργότερον τὸ βράδι. Κ, ἔτσι δὲ θάνατάμωσι τὴ μικρούλα.

Τὸ πρῶτ σηκώθηκε, θυμήθηκε τὰ χτεσινὰ, μὰ πάλι τὴν ἴδιαν ὥρα ξελίγησε. "Αν ἔφτανε προτιότερον, θὰ ἔφτανε νωρὶς στὴν Ὀμόνοια καὶ πού νὰ τριγυρίζε, ἀδερφέ, ὡς τὶς ὄχτω; Ἐπειτα στὸ χέρι του εἶναι νὰ μὴ δώσει θάρρος στὴ μικρούλα. Σήμερα βόηκε καὶ κάθισμα κοντὰ στὴν μπροστινὴ πόρτα. Στὴ δευτέρω στάση ἀνέθηκε ἡ μικρούλα, κοιτᾶζε μέσα, τὸν εἶδε, μὰ δὲν προχώρησε καὶ στάθηκε στὴν πρῶτη πόρτα. Γιατὶ νὰ μὴν προχωρήσει; Μὰ οὔτε τὸν κοιτάζε κρατοῦσε χαμηλωμένα τὰ μάτια της.

Παρατηροῦσε τὴ ρόμπα πού ἔκρυβε τὸ σῶμά της. Τὸ μάντευε ραδινο, παιδιστικὸ ἀκόμα, ἀπλερο. Ἐκείνη ἀλαφροσῆκωνε τὸ κεφάλι, κάποτε δάγκωνε ἀπλά τὸ κάτω χέλι, ἔτσι μὲ μιὰ χάση μαγνητικῆ. Βιβλία κρατοῦσε στὸ χέρι, βέβαια μαθήτρια θὰ εἶτανε, μὰ πού;

Τὴ στιγμή πού ἔφτανε τὸ τραί στὴν Ὀμόνοια, ἔβραχνε μιὰ γοργὴ κρυφὴ ματιά ἀπάνω του. Ὁ καθηγητὴς πηδῆσε πεταχτός ἀπὸ τὴ σκάλα. Ἐνωθε ἀλαφρότερον τὸ κορμί του. Εἶχε μεγάλη διάθεση. "Α, ναί, ἔφτασε πιά ἢ Ἄνοιξη.

Τὸ βράδι ἀργήσανε στὸ καφενεῖο. ἔχον ἀρχίσει συζήτησι γιὰ τὸ γλωσσικὸ καὶ δὲν καταλάβαινε τὴν ὥρα. "Ὅταν ἔφτανε, κοιτάζε τὸ ρολόγι. Ἀργήσε καὶ χάλασε τὴ συνήθειά του. Τί νὰ πᾶι τώρα στὸ ξενοδοχεῖο; Θὰ προτιμήσει νὰ δειπνήσει στὸ σπῆτι. Καμνέτο ἔχει, θὰγοράσει μερικὰ σιγά καὶ λίγο τυρὶ καὶ θὰ ψευτοπεράσει. Ἐνα βράδι εἶναι ἀστὸ.

"Ἐτσι βρέθηκε πάλι στὸ τραί τὴ συνθησιμένη του ὥρα. Ἡ μικρούλα δὲν εἶτανε μόνη της. Μαζί της μιὰ μεγαλύτερη, κοπέλλα στὸν καιρὸ της. Μόλις τὸν εἶδανε, στρέψανε καὶ τὸν κοιτάζανε κ' οἱ δυὸ. Ἐπειτα κοιτάζονταν, καὶ ἡ μικρούλα ἔβραχνε μὲ τὸ κεφάλι, σὰ νὰ τὴς ἔλεγε ναί. Τὴς εἶχε λοιπὸν μλήσει γι'

αυτόνε. Ἐνδιαφερότανε λοιπόν, ὥστε δὲν εἶχε γελᾶσαι· τὰ συμπεράσματα θυγαίνανε μόνον τους. Μὰ ποιά εἶσαν ἡ ἄλλη; Μοιάζανε λίγο, ἀδερφή της ἴσως. Μὰ τί νὰν τῆς εἶπε; Τὰ λένε λοιπόν τὰ κορίτσια ἀναμεταξύ τους; Γιατί ὄχι; Σὲ κάποιον θὰ πεί κανεῖς τὸ ἀίστημά του. Ἀνάγκη.

Ἡ ἄνοιξη φέτος ἔμοιαζε μὲ πρῶμο καλοκαίρι. Ὅλοι μάλιστα θύγαλεν τὰ πανωφόρια, φορέσανε τὰ καλοκαιρινά τους. Ἡ μικρούλα φανερώθηκε μ' ἕνα λεπτὸ τριανταφυλλί φόρεμα. Φοροῦσε καὶ μιὰ ψάθα· κόκκινη σκούρα μὲ κάποιον λουλουδάκι ἀστρα καὶ μαδιά. Τὸ σώμα της δὲν εἶταν ἀπλερο, ὅπως νόμιζε. Μιά δαχτυλίδερα μέση ἔδειχνε πειραχτὸ τὸ στήθος της, τὸ κάτω μέρος χιτὸ μὰ ροιμάτο. Ὅλη χάρη θύμος σὰν πεταλούδα, ραδινὴ, γυλί λυγερή. Τὸ φόρεμά της ἀπλὸ μὰ κομψό. Κοντὰ τὰ μανίκια ἀφήνανε γυμνά τὰ μπράτσα της. Ἐμπρὸς τὸ φόρεμά της ἀνοιχτὸ ἔδειχνε τὰ στήθη της. Ἡ σάρκα της εἶχε τὸ χρῶμα σὰν τὸ ξανθὸ μέλι.

Κανονίγια ἦδον. Δὲ χάριτανε νὰ τὴν βλέπει. Μὰ καὶ τὸν ἄλλον ἀνάθε τὴν ἐπιθυμία. Μάτια λάιμαργα ἔβρισκαν πᾶνω στὰ στήθη της, στὰ μπράτσα, στὸ λουρί. Μὰ καὶ κείνη πῶς περήφανη ἀκόμα, οὐδ' ἔστρεφε τὰ μάτια της, δάγκωνε συχνότερα τὰ χεῖλη της καὶ συμμάζερε τὸ κορμί της νὰ μὴν ἀγγίξει πουθενά.

Αὐτὸν ὅμως τὸν κοιτάζε μὲ συμπάθεια, μεγάλη συμπάθειά, σχεδὸν χαμογελοῦσε. Ὅταν εἶτανε μαζί μὲ τὴν ἄλλη, συχνὰ κοινοβιότανε καὶ τὸν κοιτάζανε.

Μιά μέρα τὸ τράμ εἶτανε παραφορτωμένον. Ἡ μικρούλα μὲ τὴν ἄλλη ἀνέβησαν τελευταῖες καὶ δὲν μπορέσανε νὰ προχωρήσουν. Ὁ πῖσω ἐξώστης εἶτανε γεμάτος ἄντρες πού λήθονε ἀστεῖα χοιτρά καὶ κοιτάζανε πανηρό τὶς γυναῖκες. Ἡ μικρούλα στάθηκε κοντὰ του, πολὺ κοντὰ. Τὸ χέρι του ἀγγίξε τὸ δικό της. Ἀνατριχίλα πέρσσε τὸ κορμί του. Ζύγωσε ἀκόμα. Τὸ κεφάλι σιμά, πολὺ σιμά στὸ δικό της. Ἐνωθε τὴν ἀναπνοή της στὸ πρόσωπό του. Θερμὴ καὶ ὅμως τὸν δροσίζε.

— Λιλὴ, πῶς εἶσαι; τὴν ρώτησε ἡ ἄλλη.

— Καλά.

.. Ἐκεῖνο τὸ καλὸ τοῦ ἔσεισε ὅλο τὸ κορμί. Ἄ, καλὰ. Λοιπὸν δὲν τὴ στενοχωροῦσε πὺν βρέθηκε κοντὰ της, εὐχαριστήθηκε μάλιστα. Μέθυσε καὶ τοῦ ἐρχότανε νὰ πεί λόγια, ἕνα σωρὸ λόγια χωρὶς σειρά, χωρὶς νόημα. Κ' ἔτσι σ' ὅλο τὸ ταξίδι. Δὲν κατάλαβε οὔτε πότε κατεβήκανε τὰ κορίτσια οὔτε πότε τὸ τράμ ἐφίχσε στὸ θέριμα.

Ἐγινε πῶς θαρρετός. Ἦθελε νὰ τὴν πλησιάσει συχνότερα, πῶς κοντὰ. Τὴν παρατηροῦσε πῶς ἐπιμόνα. Ἐκεῖνη τώρα, μόλις τὸν ἔβλεπε, κοκκίνιζε κ' ἐμπαννε μὲ κάποια ταραχὴ στὸ τράμ. Σὰ νᾶθελε ν' ἀποφύγει τὴ μοιχιά του. Πολὺ φυσικά, σκεφτόταν αὐτὸς, εἶναι ἀπὸ τὴ συγκίνηση.

Κάμποσες ἡμέρες δὲν ἀνταμώθηκαν. Εἶχε τὶς ἐξετάσεις στὸ γυμνάσιο. Βοηθοῦσε καὶ τὸ Γυμνασιαρχὴ στὰ ἐνδειχτικά καὶ τὰ πολυθήρια. Εἶχε χορὰ γιατί τὰ περισσότερα παιδιὰ δείξανε μεγάλη προκοπή καὶ μερικὰ εἶχανε πάρει ἄριστο, ἐκεῖνα πὺν εἰνοῦσε πο-

λύ. Εἶτανε πολὺ χαρούμενα γι' αὐτὸ καὶ χαιρότανε καὶ αὐτὸς μαζί τους.

Ξαναεἶδε τὴ Λιλὴ. Μόλις τὸν εἶδε, γένηκε ροδιώτερο τὸ πρόσωπό της. Τὰ μάτια της σταμάτησαν ἀπάνω του μὲ ἀγάπη. Ἄ, τώρα πὺν ἔμεινε χωρὶς δουλιὰ, γὰρὸς νὰ βάλει κατὰ μέρος τὸ δισταγμό. Νὰ τὴν πλησιάσει, νὰ μὴ συλλογιστεῖ τὰ χρόνια του. Τί σημασία ἔχουν τὰ χρόνια; Ἐπειτα, ἀφοῦ ἐκεῖνη θέλει, θὰ εἶναι ἀνόητος νὰ μὴ μυρίσει ἐκεῖνο τῶμοροφουλοῦδι.

Τὸ ἄλλο πρωὶ, ὅταν φτάσανε στὴν Ὀμόνοια, ἀποφάσισε νὰ τὴν ἀκολουθήσει. Πὺν τάχα πηγαίνει; Ἄν εἶτανε μαθήτρια, θὰ εἶχε τελώσει. Μοδιστρούλα; Αὐτὸ ποδοῦσε νὰ μάθει. Ἡ Λιλὴ προχώρησε στὴν ὁδὸ Στάδιου. Αὐτὸς πῆγαγε ἀπὸ τὸ ἄλλο πεζοδρόμιο κοιτάζοντας μὴν τὴν χάσει ἀπὸ τὰ μάτια. Στὴ μέση τοῦ δρόμου ἔστριψε καὶ μπῆκε σ' ἕνα ὑπουργεῖο. Δαχτυλογράφος λοιπὸν.

Δαχτυλογράφος; Ἀλλοθὴ μέσα σ' ἕνα σωρὸ ἀρσενικούς, πιλοζρέλια καὶ ἄντρες καὶ μεσόκοπους. Κι ὁ δὸς αὐτοὶ θὰ τῆς λένε χοντρολόγια καὶ ἀστεῖα καὶ ἴσως καμιά φορὰ θὰ δοκιμάζουνε κερνενα χοντροτέρο πειραχμα... Μὰ δὲν εἶναι δυνατὸ. Αὐτὴ φαίνεται σεμνὸ, περήφανο κορίτσι καὶ μὲ μιὰ ματιὰ θὰ τοὺς δάξει στὴ θέση τους... Μὰ γιατί λοιπὸν δὲ νύνεται σεμνότερα, πῶς σκεπαστά; Ἐκεῖ τὰ στήθη καὶ τὰ μπράτσα τὰ γυμνά προκαλοῦνε τοὺς κῆδαις. Καὶ θὰ τὴν πληγώνουνε μὲ τὶς ματιές τους.

Κάθισε σὲ κάποιο γειτονικὸ καφενεῖο καὶ ξεχάστηκε καὶ ὡς τὸ μεσημέρι. Πέρασε καὶ τὸ μεσημέρι. Στὴ μισὴ τὴν εἶδε νὰ φεύγει μὲ ἄλλα κορίτσια. Μὰ δὲν τὸν εἶδε, οὔτε αὐτὸς τὴν ἀκολούθησε. Ἐπρεπε κώλας νὰ φάει κ' εἶτανε πολὺ περασμένη ἡ ὥρα. Ὁ Ρυθμὸς τῆς ζωῆς εἶχε γυλάσει.

Κι ἀλήθεια, ἡ Λιλὴ εἶχε φέροι στὸ εἶναι του μιὰ ἀλλαγὴ, ἀντροπή. Δὲν τὴν ἀγαποῦσε μονάχα, τὴν ποδοῦσε, τὴ λαχταροῦσε. Ὅταν τὴν ἔβλεπε, ὅταν τὴ συλλογιζόταν, ἐνωθε νὰ κωλοσορεῖ ζωηρότερα τὸ αἶμα στὶς φλέβες, θερμότερο. Ἐνωθε κάμια, πῶς σχεδὸν σ' ὅλο τὸ κορμί; ἄμα τὴν ἀντίκρουε ἕνας καλὸς ἔσειε τὸ κορμί του, δίνο, στέγνωσε τὸ στόμα του, τὰ χεῖλη του. Ποδοῦσε κ' αὐτὴν φιλήσει, νὰ δοκιμάσει τὴ δροσιά ἀπὸ τὴ νεαρή, τρυφερὴ ἐκείνη ὑπαρξη. Καὶ τὴν ἤθελε δική του, μόνο δική του.

Μετὰ τὸ μεσημέρι ἔφυγε χωρὶς. Εἶχε στενοχώρια. Στάθηκε στὸν πῖσω ἐξώστη τοῦ τράμ. Περιμένε. Στὴ δευτέρη στάση ἀνέθηκε ἡ Λιλὴ καὶ αὐτὴ εἶδε πόσος κόσμος εἶτανε μέσα, ἔμεινε κιαυτὴ στὴν ἐξώστη. Στὴν ἄλλη στάση ἀνέθηκε κάποιος ἕνας ἀντροκῆλας, καὶ στάθηκε μπροστὰ στὸ κορίτσι. Ἐπιασε τὸ σίδερο τῆς πόρτας καὶ κοιτάζε τὰ γυμνά της στήθη, σχεδὸν ἔσκαβε ἀπάνω της. Τί προστυχιά, ἀλήθειαι. Τὸ καμμένο τὸ κορίτσι ἔμοιαζε σὰν σλαβωνικὸ πονί, σὰν ἀνθρωπος στὰ σίδερα. Τὸν κοίταζε παρακαλοστικά, σὰ νὰ ζητοῦσε προστασία. Μὰ τί νὰ κάνει; Νὰ πεί στὸν κρεμάνταλ ἐκεῖνον γιὰτὶ πειράζει τὸ κορίτσι; Μὰ ἀν ἐκείνος ἀπαντοῦσε: Καὶ τί σὰς νοιάζει, κόριε; Γυμνασιαρχὴ εἶναι, κόρη σὰς, ἀδερφή σὰς; Καὶ μήπως τὴν πειράξα; Τὴν κοιτάζω; Ποιὸς σὰς εἶπε πῶς τὴν κοιτάζω; Τί νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ τότε; Καλὰ πὺν κατέβηκε τρεῖς στάσεις παραπέρα καὶ τὸ κορίτσι ἀνά-

σνε. Μά γιατί, διάβολε, να φορεί τόσο ανοιχτά φορέματα ;

Καὶ ὅμως, πόσο τῆς πᾶνε, πόσο εἶναι ἄμορφα... Ταιριάξουν, καλέ, καὶ στὸ κλίμα καὶ στὴν ἔποχή. Εἶναι ἄπλά, Ἑλληνικά, Ἀττικά. Δείχνουνε τίς γραμμὲς τοῦ κορμιοῦ. Τὸ κοντὸ φόρεμα, ποὺ ἀφήνει λεύτερο τὸ πόδι ἀπὸ τὸ γόνατο καὶ κάτω, κάνει λεβέντικα τὰ κορμιά τῶν κοριτσιῶν. Βλέπει κανεὶς δολωμένη τὴν Ἀρτεμῆ. Μὰ μερικὰ σώματα εἶναι στραβά καὶ μερικὰ μπράτσα κοκκαλιάρικα καὶ μαῦρα ἢ παραφορτωμένα με σάρονες κόκκινες. Μὰ τὰ ἴδια φορέματα δὲν ταιριάξουνε σ' ὅλες τίς γυναῖκες. Ἄς κάθουν καλά.

Τώρα δὲ συλλογιζότανε πᾶς τίποτε ἄλλο παρὰ τὴ Λιλή. Τὴν ἔβλεπε καὶ στὴν ὕπνο του ἀκόμα. Διχὴ του, ἔτσι ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ διώχνει κάθε τι ποὺ τὴν ἠγογγούσε, ἀκόμα καὶ τίς ματιές ποὺ τὴν πληγώνανε. Μὰ πῶς νὰ τῆς μιλήσει ; Στὸ τραῦμα ἢ στὸ δρόμο ; Καὶ τί θὰ λέγανε τόσοσ κόσμος ὅταν θάβλεπαν ἕναν κύριο νὰ συνοδεύει καὶ νὰ μιλεῖ σὲ μιὰ μικρούλα ; Θὰ γελούσανε βέβαια. Κι ἂν τύχαινε μπροστὰ κανεὶμας συνάδερμος :

Βάσανο. Ἐννοεθε κάποιαν ὀδυνησῆ, θύμονε με τὸν ἑαυτὸ του ποὺ δὲν ἔβρισκε τρόπο νὰ πλησιάσει, νὰ τῆς μιλήσει. Δειλὸς, καὶ εἶτανε δειλὸς. Ὅλο εἶναι πρόβλημα νὰ νὰ κριθεῖ τὴν ἀδίκημα του.

Τὴν ἀκολοθοῦσε τώρα κάθε πρωί. Εἶνε γίνει ὁ ἥσιος της. Ἀπλοδὴ ὄχι ἀκριβῶς, γιατί δάδιζε πάντοτε σὲ κάποιαν ἐπίσταση, πολλές φορὲς σὲ ἀντικρινὸ πεδολοαίμο. Βεβαιῶσε τὸ νοῦ του τί νὰ κάνει. Νὰ δουκιάσει νὰ βγάλει τὸ καπέλλο νὰ νὸ τὴν ἄχειρησει. Ἄν ἐκεῖνη θυμιάσει, αὐτὸς θὰ κοινοθεῖ πὸς σκοπιζοῖ τὸν ἴδωτα. Ἄν ἐκεῖνη δειντεῖ τὸ χαιοετιοῦ, ἂν κρινοεῖ ἄσει, τότε θὰ ποροωρῆσει. Νὰ τῆς εἰπεῖ, τί ; ποῦ ; Ὁ μου, τί βῆσανο...

Τὴν Κυριακὴ συνάθηνε πρωί. Θάπαινε τὸ τραῦμα τῆς Κρινοεῖσε καὶ θὰ πῆγαινε νὰ καθῆσει στὸ δάσο. Ἦθελε ἄσασ. Αὐτὸ τὸ μαοτήριμο πρέπει νὰ τελιωθεῖ. Τὸν ἔνει κάνει ἀνοκάτα.

Κάθησε καὶ περιμενε τὸ τραῦμα στὸ μικρὸ κορνεδαῖκι. Ὅταν πέρασε τὸ ὄχτῶ, εἶδε μέσα τὴ Λιλή. Τὸν κοῦτεξε καὶ κοκκίνησε. Ποῦ πάει τόσο πρωί, Κυριακὴ μέλισσα ; Θὰ τὴν ἀκολοδηῖσει. Ὅταν ἡ μικρούλα κατέβηκε ἀπὸ τὸ τραῦμα, προχώρησε πάλι στὴν ὁδὸ Σταδίου. Ποῦ πάει ; Ὑπουργεῖο δὲν ἔχει σήμερα. Τὸ περπάτημά της γοργότερο, ζωηρότερο. Δὲ σταμάτησε πουθενὰ στὴν ὁδὸ Σταδίου. Τράβηξε στὸ Σύνταγμα, στὴν ὁδὸ Φιλελλήνων καὶ ἔστριψε τὴν ὁδὸ Ξενοφώντος. Ἄ, θὰ πησιῖνει στὸ Βασιλικὸ κήπο. Νὰ ἡ ἐκκαιρία ποὺ ζητοῦσε. Τὸ κορίτσι πάει νὰ περπατήσῃ καὶ αὐτὸ ἕνα πρωί σὲν κῆπο. Θάλουσε νὰ λένε πόσο μαγετικά εἶναι ἐκεῖ τις προινές φρες καὶ πεδύινουσε νὰ γκωιάσει καὶ αὐτὴ ἐκεῖνη τὴ μαγεῖα. Κάπου θὰ καθῆσει. Θὰ λυγώσῃ καὶ αὐτὸς τάχο, χωρὶς νὰ προσέγει, θὰ διαβάσει κάποια ἐφημερίδα καὶ θὰ καθῆσει στὴν ἴδιον πάγκο. Ἐπειτα θὰ γυρῆσει ἔαφινικά, σὰ νὰ τὴν ποδσεξε τότε μάλις, καὶ θὰ τῆς πεῖ : σὺ συννοοεῖτε, δεσποινίς. Κι ἂν ἐκεῖνη γαιογελάσει — καὶ βέβαια θὰ γαιογελάσει — θὰ τῆς μιλήσει καὶ θὰ πάει πᾶς τὸ δρόμο της ἢ ἱστορία.

Ἐχε μιὰ χαρὰ — μιὰ χαρὰ ! Νὰ ποὺ τὰ ἔφερε ἡ τύχη βολικά. Μὰ ποὺ νὰ πῆγε ; Δεξιά, ἀριστερά ; Πρωτὸ ἀκόμα καὶ εἶναι ὁ κῆπος ἔρημος. Δὲ θὰ δυκολευτεῖ νὰ τὴν βρεῖ. Στὰ κεντρικά μέρη δὲ φαίνεται. Δὲν εἶτανε ψυχὴ ἔξὸν ἀπὸ κάποιαν περιβολάρη. Ἄ, νὰ καὶ θὰ ζευγαράκι σὲ κάποιαν πάγκο, μέσα στὸ πυκνότερο μέρος τοῦ κῆπου. Μπρέ ! Καταφύγιο ποὺ τὸ βρήκανε... Μόλις διακρίνονταν τὰ καπέλλα τους.

Φύσηξε δροσερὸ ἀεράκι καὶ κοῦνησε τὰ φύλλα. Ἄχ !... Ἐκεῖνη εἶναι καὶ μιλεῖ μ' εἶναι παιδόπουλο. Ἄς προχωρήσει μερικὰ βήματα νὰ ἰδεῖ... Ἀπίστευτο. Ἐκεῖνη καὶ ὁ Πέτρος, ὁ πιὸ καλὸς ἴσθητής του, τὰγαπημένο του παιδί... Τὸ παλιόπαιδο ! Ὅλη λοιπὸν ἡ σεμνότητὴ του ψεύτικη, σωστός ὑποκριτής. Κι αὐτὸς τὸν εἶχε στὰ δεξιά του καὶ τὸν παῖνεθε καὶ τοῦδινε ἄριστα καὶ τοῦ ἔπλεξε ἐγκώμιο μπρὸς σ' ἄλλα παιδιά. Καὶ τώρα γιὰ ἰδῆς τί τοῦ φτιάνει. Καὶ μιλάνε με τόσο οικειότητῃ. Αὐτοῖ, μάτια μου, θὰ ἔχουν καλὲς σχέσεις. Ἄ, ἔτσι θὰ εἶναι. Παλιές σχέσεις. Γι' αὐτὸ τὸν κοίταξε στὸ μάθημα με κάτι ποιηρὰ μάτια, τὸ παλιόπαιδο, χαμογελοῦσε παραξένα σὲ στιγμὲς ἀκατάλληλες. Κάτι θὰ εἶχανε μιλήσει με τὴ Λιλή, φαίνεται. Διάβολε, μήπως λοιπὸν αὐτὸς εἶπα ἡ γλάστρα ποὺ δροσεῖται, ὅταν ποτίζεται ὁ βασιλικός ;

Μὰ τί ἄμορφο, τί ταιριστὸ ζευγαράκι. Κάθονται κοντά-κοντὰ καὶ κοιτάζονται στὰ μάτια καὶ χαμογελοῦν εἰς χαμόγελο, ἀνοιχτὸ, πλατὺ, ποὺ δειχνει τὰ σπριχ δόντια τους. Μιλοῦν, ὄλο μιλοῦνε καὶ γελῶν. Μόλις ἀγγίζουν τὰ χέρια τους καὶ ὅμως φαίνονται σὰ σπριχταγκαλιασμένοι, σὰ νάποτελοῦν εἶνα λουλοῦδι ποὺ σκορπάει μιὰ μυρουδιά λεπτὴ, εὐγενική, σαν ἀπὸ γιασεμιά καὶ φοῦλια. Γελῶνε. Τί δροσερὰ τὰ γέλια τους...

Αὐτὸς ὅμως νοιώθει κάποιο ἔσρριζωμα στὴν καρδιά του καὶ πονεῖ, πονεῖ βαθειά, ἔτσι ποὺ τοῦρχειται μιὰ ζάλη στὸ μυαλὸ καὶ θέλει νὰ μιλήσει, νὰ πεῖ λόγια, πολλὰ λόγια, χωρὶς νύνηση μόνον γιὰ νὰ ξεπιάσει ὁ πόνος του.

Νὰ ὁ περιβολάρης. Κρατεῖ σωλήνα στὸ χέρι καὶ δροσεῖ εἶνα μικρὸ δειντράκι.

— Γιατί μόνον τὰ μικρὰ δειντρα ποτίζετε καὶ ὄχι καὶ τὰ μεγάλα ; ρώτησε τὸν περιβολάρη. Ἄμέσως ὅμως μετάνοικσε, γιατί κατάλαβε πόσο ἡ ἐρώτησή του εἶτανε παραξενή. Μὰ ἤθελε κάτι νὰ πεῖ, νανώξει κουβέντα.

Ὁ περιβολάρης τὸν κοῦτεξε με ἀπορίχ. Ἄνιδεος ἀνθρωπος θὰ εἶναι, σκέφτηκε, μὰ εἶπε.

— Τὸ μεγάλο δειντρο ἔχει ἀδρὺ τὸν κορμό του καὶ δὲ φοβάται τὴν πύρα τοῦ ἡλιου. Δὲν τὸ ποτίζουμε καν. Αὐτὸ ἔχει βυθίσει τίς ρίζες του βαθειὰ καὶ ρουφάει τὴν ὑγρασία καὶ τὴ θροσφή του ἀπὸ παντοῦ καὶ τὴν βρῖσκει. Αὐτὸ τὸ δειντροκι ἔχει ἀπαλές, τρυφερὲς τίς ριζούλες του. Τὸ νεράκι ποὺ τοῦ δίνουμε εἶναι μοναχὴ θροσφή του καὶ τὸ δροσολόγημα τὸ φυλάει ἀπὸ τοῦ ἡλιου τὸ κάμμα. Τὸ μεγάλο δειντρο ἀντέχει στὸ λιποῦρι, τὸ μικρὸ θὰν τῶκαγε ἡ λάρα. Ζοῖη του τὸ δροσολόγημα. Νὰ, σὴν καὶ αὐτὸ τὸ ζευγαράκι ποὺ βλέπετε ἐκεῖ δά, εἶπε γελώντας. Δροσολογεῖται καὶ αὐτὸ, καὶ τὸ δροσολόγημα ἐκεῖνο θροσφή του καὶ ζοῖη του. Δὲ βλέπετε τὸ κορμιά τους πῶς σιέται καὶ λυ-

γίζει σαν τὸ τρυφερό κισσαρισάκι; Καὶ τὰ χεῖλη τους σὰ μπουμπουκιάκια πὺν ἀνοίγουνε.

Τοῦ περιβολάρη τὰ λόγια διώξανε τὸ μεθύσι τοῦ τοῦ, μὰ ἡ καρδιά του πονούσε. Ἄχ, ναί. Αὐτὸς εἶναι στὸ καλοκαίρι πιά, πὺν ὁ ἥλιος καίει. Ἡ Λιλή, τὸ τρυφερό λουλούδι, θέλει δροσιά καὶ τῆς ἀνοιξῆς, τὸν ἥλιο πὺν καίει καὶ θερμαίνει, μὰ δὲν καίει. Ἡ ἀγάπη του ἔχει τὸ κόμμα, τὸ λιπούρι τοῦ καλοκαιριοῦ καὶ καίει, καὶ ἀκόμα κρύβει μέσα της τὸ μήνυμα, πὺς φτάνει τὸ φθινόπωρο πὺν σέρνει μαζί του τὸ χειμῶνα μὲ τὸ βορριά καὶ τὴν παγωνιά. Ἄς ἀφήσει τὰ τρυφερά λουλούδια καὶ τὰ δεντράκια στὸ δροσολόγημά τους. Αὐτὸς εἶναι πιά τὸ ἀδρὺ τὸ δέντρο, πὺν ἔχει βαθιὰ τὶς ρίζες του καὶ βρίσκει παντοῦ τὴν τροφή του. Μόνον τὸν ἥσκιο του μπορεῖ νὰ χαρίζει στὰ μικρὰ τὰ δεντράκια.

Γύρισε καὶ ξανακοίταξε τὸ ζευγαράκι. Σὰ νὰ μὴν εἶναι ἑπὶ τὰ τριγύρω τους, μιλοῦνε καὶ γελοῦνε καὶ παίζουνε μὲ τὰ χέρια τους. Θεσπέσιο δροσολόγημα. Ἡ δροσιά σκορπίζότανε τριγύρω καὶ μακριά. Αὐτὸς δῖμος πονούσε κ' ἔφυγε.

Δὲν εἶχε γνωρίσει ἐκεῖνο τὸ δροσολόγημα, δταν ἔπρεπε, καὶ τὸ κόμμα εἶτανε πολὺ ἀπύ. Δὲ θὰν τῶσθηνε παρὰ τὸ φθινόπωρο, πὺν ζύγανε μὲ τὰ μαῦρα σύννεφα καὶ τὶς βροχάδες, κ' ἔπειτα ὁ χειμῶνας...

Ἀθήνα, 1921.

Μήτσος Ἀνθέμης

ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΗ(*)

Ὅποιος ἔχει κάποια δόση παρατηρητικότητας, βρίσκει ἀρίστη τροφή στὴν καθημερινή ζωὴ τῆς Πόλης.

Ἀλογάριαστα εἶναι κείνα πὺν κεντρίζουνε τὴν προσήγη μας ἢ πὺν γεννοῦνε τὴν περιέργεια καὶ τὸ αἶσθημα τοῦ γελοίου ἢ τοῦ χιοῦμο.

Παίρνω τὸ βαποράκι τοῦ Βοσπόρου νὰ κατεβῶ στὴν Πόλη — μὰ μέρα γιὰ μέρα μὲ πυρετώδη κίνηση καὶ ἀποτελεσματικὴ δουλιὰ — γιατί σημεῖώσετε ὅτι μπορεῖτε νὰνεβοκατεβῆτε πέντ' ἔξη μῆρες χωρὶς κανένα ἀποτέλεσμα καὶ δῖμος νὰ θεωρεῖτε τὸν ἐαυτὸ σας εὐτυχεμένο πὺν προχωροῦν οἱ δουλιές σας.

Μπαίνουμε λοιπὸν στὸ βαποράκι. Ἐδὸ ἀρχίζει τὸ «γιαβάζ-γιαβάζ», μὰ καὶ ἡ ποικιλία τῶν τύπων πὺν μᾶς περιστοιχίζουνε.

Ἐρὸς ρομαντικὸς μυταράς — Ἀρμένης θᾶναι — κάθεται κιντὰ σας, στὸ ἄλλο σας πλευρό, μὰ χαριτωμένη Ρωμοπούλα φλερτάρει φανερά μὲ τὸν Ἐγγλέζο ναῦτη πὺν, μαζί μὲ ἄλλα, τῆς ἔμαθε καὶ κουτσὰ ἐγγλέζικα. Ἀντίφρον Ἑβραῖος Ροββίνος προσπεῖ — σὰ νὰ ἤθελε νὰ διαμαρτυρηθεῖ γιὰ τὸ τολμηρὸ φλερτ — νὰ δώσει στὸ ἴφος του μεγαλοπρέπεια Προφήτη τῆς Παλαιᾶς Ἀποθήκης. Ἴταλοι, Ἴσπανοί, Τοῦρκοι σφαιρίζονται σὲ φλυαρία καὶ χειρονομία.

Ρᾶσοι, καὶ πρὸ πάντων Ρωσίδες, σκορπᾶνε γύρω, ἄλλες θεληματικὰ, πολλὲς ἄθελα, τὸν ἀέρα τῆς

θερμῆς καὶ ἐντονης ζωῆς τοῦ κομμουνισμοῦ, τὴν ἀγνοία καὶ τὴν περιφρόνηση τῆς συμβατικότητας.

Φέρον μαζί τους καὶ σκορπᾶνε γύρω τους, τὰ θέλητρα καὶ τοὺς κίτρινους τῆς λευτεριῆς ἀγάπης — μὰ πολλὲς εἶναι καὶ ζωντανὸ παράδειγμα γιὰ τὴν ἀφοσίωση καὶ τὴ συζυγικὴ ἔσση.

Μέσα στὸ βαποράκι, ἀν εἶσαι ξένος — θὰ πάρεις πολλοὺς γιὰ Τοῦρκους πὺν φορᾶνε φέσιλ — εἶναι οἱ Ἀνατολίτες - Ρωμιοί, πὺν δουλεύουν στὸ Σταμπουλ καὶ ἀναγκάζονται νὰ φοροῦν αὐτὸ τὸ κάλυμμα γιὰ τὴν εὐκολία τῆς δουλιᾶς τους.

Ὁ Καϊσερλίης — ὁ Νίγδελις, τύποι ἀνατολίτικοι, ὁ Ἀνατολίτης ὁ ἀληθινός — ἄλλα τὰ βλέπει καὶ ἄλλα κάνει πὺς δὲν τὰ βλέπει. Δέτε τον παρέκει. Τί ἤσυχια πὺν διαβάσει τὴν ἐφημερίδα του, καὶ δῖμος καὶ αὐτὸ ἔχει σημασία γιὰ τὸν Ἀνατολίτη ἔμπορο.

Ὁ Ἀνατολίτης ἀρχίζει νὰ κερδίζει λεφτὰ ἀπὸ τὴν πρώτη ρουφηξιά τοῦ πρωينوῦ καφέ, συνεχίζει μὲ τὴν ἐφημερίδα πὺν θὰ διαβάσει στὸ θέπυρο, καὶ τελῶνε θριαμβευτικὰ τὴν ἡμέρα του μὲ τὴν ἡραδινὴ ἐφημερίδα, δταν πιά ἀνάθει ὁ πατριωτισμός καὶ ἡ πολιτικὴ — γιατί τῶς; ἔχει καιρὸ καὶ γι' αὐτὰ — μὲ τὸ ἀζημιώτο.

Τί εἶναι ὁ Ἀνατολίτης; Ἐπὶ πῶς, πονηρός, καὶ καλὸς οἰογενειάρχης — δταν μορφωθεῖ καλά καὶ γυρίσει καὶ πολὺ κόσμο, γίνεται μὰ δῖμος. Ἡ δουλιὰ τὸν ἀναγκάζει, στὴν Τουρκιά, νὰ εἶναι πονηρός καὶ προσεχτικός. Ἡ πονηριά καὶ αὐτὴ τὸ ἴπυλο, τοῦ μένονε συχνὰ, καὶ δταν βρεθεῖ λεύτερος, σὲ λεύτερη πατῶδα. Ὅταν δῖμος τὰ ξεχάσει αὐτὰ, σὰ μορφωθεῖ δηλαδὴ τέλεια καὶ ζήσει σὲ λεύτερο καὶ ἀνώτερο περιβάλλο, γίνεται ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Ἑυρωπαϊὸ καὶ τὸν Ἀμερικανό.

Σ' οὐτὴ τὴν ποικιλία συνταξιδιωτῶν, παράλειμα τοὺς συμπεζῆδες, στοργαλατῆδες, καφετζῆδες — τύποι πὺν θᾶταν ἄδικο νὰ ξεχαστοῦνε — γιατί σ' ἄλλο τὸ ταξιδί — καὶ βιστᾶ δῖμο ὄρες τὸ ταξίδι ἀπὸ τὸν Ἄνω Βόσπορο στὸ γιοφύρι — τριγυρνᾶνε πάνω-κάτω στὸ βαπορὶ καὶ κόνουν χροσές δουλιές, μὲ αὐτοὺς δλους λοιπὸν, ἄλλα καὶ μὲ τὶς χανούμισσες, αὐστηρὰ χωρισμένες ἀπὸ μᾶς, στὸ χαρμυλῆκι τους, περνᾶνε τὸν δλόδροσο Βόσπορο, καὶ πῖθονομε πὺν καὶ πὺν στὰ διάφορα χωριοῦδάκια.

Βγαίνουμε ἐπιτέλους στὴ Γέφυρα. Τραβῶ ἴσια στὸ φορολογικὸ γραφεῖο. Μὴν ξεχνᾶτε πὺς ἔχω δουλιὰ καὶ πρέπει νὰ πάω σὲ διάφορα γραφεῖα γι' αὐτὸ δὲν κοιτάζουμε τίποτε ἄλλο, θὰ κλεισοῦνε τὰ μάτια στὶς θαυματικὲς ἐπιτυπώσεις καὶ δὲ θὰ ρήξομε οὔτε μὰ ματιὰ γύρω.

Τὸ φορολογικὸ γραφεῖο — ἐνυ παλαιὸ καὶ στίτι, μεγάλο, ἀνοικοκῶρετο. Ἀνεβαίνω σκάλες βρώμιες, καὶ μόλις φτάσω πῶς στὸν προθάλαμο, βλέπω δυτρεῖς γούρνες μαριμαρμένες μὲ βούσες καὶ μπόλλιο νερό — εἶναι προωρισμένες γιὰ τὴν καθαριότητα τοῦ σατιοῦ καὶ τοῦ προσωπικοῦ — μὰ φαίνεται πὺς ἡ καθαριότητα φτάνει μόνον στὰ δάχτυλα πὺν δάζουν τὶς ἀκρες τους κάτω ἀπὸ τὴν βούσα — πρὶν ἀπ' τὸ νιζάμι — οἱ Τοῦρκοι.

Αὐτὴ τὴν ἐντύπωση τὴ δυναμιώνει ἡ συνολικὴ ἐμ-

(*) Κοίταξε «Νουμά» ἀριθ. 745 (σελ. 88-84).

φάνιση τῶν ὑπάλληλων, γιατί παρουσιάζουνε μιὰ παράσταση ἀξιοθαρήνητη. Οἱ μικροὶ ὑπάλληλοι ξεχωρίζουνται ἀπὸ τὸ σκοῦρο καὶ λερωμένο γιὰκὰ τους, οἱ μεγάλοι ἀπὸ τὰ ματογυάλια ποὺ φορᾶνε.

Ὅσο γιὰ ἐπιπλα καὶ τάξη, ἔχουν σχεδὸν καταργηθεῖ. Γίνεται μιὰ οἰκονομία μεγάλη ἀπὸ διδλοσθῆρες, γιατί εἶναι ὅλα τὰ διβλία καὶ τάχρεια σρηγμένα σὸ πάτωμα. Ἀπὸ αὐτῆς λοιπὸν τῆς ἀνοτάσιστες στίβες σκύβει ὁ ἀνώτερος ὑπάλληλος νὰ βρεῖ τὸ ἀρχεῖο ποὺ τοῦ χρειάζεται γιὰ νὰ τελιώσει τὴ δουλιὰ μου.

— Ἐφέντημ, γλήγορα γιατί διβζουμαι, τοῦ λέω.

Στηνώνεται ἀπὸ τὸ σκῆψιμο, με κοιτάζει καλά καλά.

— Ποιὸς θὰ σᾶς φροντίσει τὴ δουλιὰ αὐτὴ ;

— Ἐγὼ, τοῦ ἀπαντῶ.

— Μὰ ὄχι, δὲν ἔχει κανένα ἀ ν θ ρ ω π ο ;

Δηλαδή ἐγὼ, ποὺ εἴμουνα γυνίκα, δὲ μετροῦσα γιὰ ἀνθρωπος στὰ μάτια του...

— Ἐ τότε, μοῦ λέει, γιωθὰς-γιοθὰς, ἐσεῖς ἔχετε καιρό.

— Μὰ διβζουμαι, γλήγορα, τασμτοῦκ, ἐφέντημ.

Μὲ κοιτάξε με περιφρονητικὴ ματιὰ. Δὲ φτάνει ποὺ μιὰ γυνίκα κοιτάζε μόνη τὴν ἐργασία της, μιὰ εἶχε καὶ τὸ τουπὲ νὰ διβζετα.

Ἐπιτέλους, ἀποῦ σκάλιζε μισὴ ὥρα, βρῆκε τὸ διβλίο ποὺ ἤθελε. Ἐδῶ διως ἀρχισε νέα δουμισασι. Δὲν μποροῦσε νὰ διαβάσει ὅτι εἶχε γράψει ὁ ἴδιος, καὶ ζητοῦσε τὴ βοήθεια μου γιὰ νὰ ξεχωρίσει τῶνομά μου.

— Ἐλ-ἐλού-ἐλισιά, ἀ ! αὐτὸ εἶναι, λεαντὸ !

— Ἡλιόδης, τοῦ λέω. Ἄ, ἔβει ἐφέντημ, ἔβει !

Τέλος, ὕστερον ἀπὸ δυὸ ὥρες, πλήρωσα τοὺς φῶρους τοὺς κτηματικούς καὶ πῆρα ἀπόδειξη γιὰ τὸ φῶσο διως ἀνογῆς καὶ ὑπομονῆς ποὺ πλήρωσα, δι δάκανε οὔτε γαριτὶ οὔτε ἀναγνώριση. Ἄπ' ἐναντίας τόσο φυσικὴ θεοσοῦνε τὴν κατάσταση ποὺ βοσκοντα, ὥστε σὸ τέλος με γαοιτωμένη ἀπάθεια μοῦ ἐνητήσθη ἀν ἔγω ἀπάνω μου καροῖτσα γιὰ νὰ τοὺς δώσω νὰ καροῖτσοῦσινε μερικὰ ἐγγραφία...

Ὀπλισμένη με μιὰ ἀπόδειξη, μποροῦσα τώρα νὰ προχωρήσω τὴ δουλιὰ μου, καὶ γι' αὐτὸ χρειάζομυνα τὸ δικηγόρο. Σκέφτηκα νὰ τηλεφωνήσω, γιὰ νὰ εἶμαι σίγουρη πὼς θὰ τὸν εἶρω.

Ρῆξτε μιὰ ματιὰ μαζί μου στὰ Τουρκικὰ τηλεφωνα. Ὅσο γιὰ τὴ λειτουργία τους εἶναι πολὺ καλὴ. Τὰ διευθύνουν Ἐγγλέζοι, καὶ εἶναι αὐτόματα. Σᾶς ἀπαντοῦνε σὲ ὅποια γλώσσα μιλήσετε, ἀμέσως, καὶ σᾶς δίνουνε τὴν ἀριθμὸ πολὺ γλήγορα.

Ὅμως παντοῦ μπαίνει τὸ «couleur locale».

Στὸ πλάι μου κάποιος Τουρκὸς τηλεφωνεῖ. Κάνει τεμενάδες μπρὸς σὸ τηλεφῶνο. Στὸ μεταξὺ, κρυφὰ με τὸ χέρι, κάνει νοήματα ἄλλα, γεμάτα ἀγανάκτηση, μὴν τύχει καὶ τὸν δεῖ τὸ... ἀκουστικῶ.

Ὁ Ἀρμένης σὸ τηλεφῶνο, σὴν τύχει νὰ τὸν δεῖτε, εἶναι ἀπόλαυση. Κόλακος, περιποιητικὸς, με χαμόγελο ἀπὸ τὸ ἕνα ἀφῆ ὡς τὸ ἄλλο, μιὰ στάση ταπεινὴ, παρσηλητικὴ· πολλές φορές στέκεται μόνο σὸ ἕνα πόδι ἢ σχεδὸν γονατιστός. Εἶναι ὁλος προθυμία καὶ ὀποταγὴ καὶ χειρονομία.

Εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ σπουδάσω σχεδὸν ὅλους τοὺς τύπους τῆς Πόλης στὸν τρόπο ποὺ τηλεφωνᾶνε.

— Νὰ καὶ ὁ Ἀναπολίτης σὸ τηλεφῶνο.

Ψύχραμος, με ἔκφραση συγκεντρωμένη, κάθεται καὶ μιλεῖ χωρὶς νὰ σαστίζει οὔτε γιῶτα ἀπὸ τὸ σκόπο ποὺ κυνηγᾶει. Πονηρός, ξυπνότητος, χειριστῆς ἀριστος Τουρκικῆς καὶ Ἑλληνικῆς, τὸ κατὰκτησε καὶ αὐτὸ ὅπως τὴν Τουρκικὴ ἀγορά, καὶ τὸ μεταχειρίζεται ὅπως ὅλα τὰ πράματα — γιὰ νὰ βγάλει ζουμί.

Ζήτησα τὸ δικηγόρο, πῆρα συνέντευξη μαζί του, καὶ μοῦ εἶπε πὼς μπορῶ νὰ πάω ἀμέσως νὰ με δεχτεῖ.

Τραβῶ ἴσια με τὰ πόδια — τ' ἀμάξια καὶ τ' αὐτοκίνητα εἶναι μόνο γιὰ τοὺς ἐκποταμιουριοῦχος στὴν Πόλη. Τὰ τραῦ εἶναι πάντα τόσο γιομάτα, ποὺ — βασγεσῆμ ἐφέντημ — προ-μῶ τὰ ποδερῶκια μου.

Φιάνω σὸ «Κιουτσουκ Μάλετ Χάν». Ρωτῶ τὸ θυρωρό.

— Εἶναι πάνω ὁ κ. Π. . . ;

— Χμ, ὄχι, μὰ βγῆκε με φέσι καὶ θὰ εἶναι ἐδῶ σὲ δέκα λεπτά. Μᾶς εἶπε νὰ περάσωτε πῆνα.

Ὅποτε τὸ εἶδος τοῦ καλύμματος τῆς κααλῆς τοῦ δικηγόρου, δελχνει ποὺ πάει σὰ βγεῖ ἀπ' τὸ γραφεῖο καὶ σὲ πόση ὥρα θὰ γυρίσει.

Ἀνεβαῖνω, ἀνεβαῖνω, κοντὰ στὸν οὐρανὸ Ἄριθμὸς 145 ! Φτάσαμε. Κάθουμα σὸ γραφεῖο, στὴν πολυθρόνα τοῦ δικηγόρου. Ζήτη ! Ἀνίω τὸ παρᾶθυρο, θε μου, τί εἶναι αὐτὸ !

Κοιμισοῦλα γελαστά, νῶστια σὰ μελ'σαι, γύρω στὰ παρᾶθυρα τοῦ χινοῦ. Εἶναι ὑπάλληλοι σὲ διὰφορα γραφεῖα. Ὁ δυστυχισμένος δικηγόρος πὼς ἐργάζεται τὸνο καλά με ὅλους αὐτοὺς τοὺς σεραπετοὺς πειρασμοὺς γύρω του !

Χτυπᾶνε σὸ τηλεφῶνο. Διασπεδάζω μιλιώντας κοιτσὰ Τουρκικὰ. Κάποιος Χότζας μιλά.

— Εἶναι δὸ ὁ δικηγόρος ;

— Ὅχι, ἐφέντημ.

— Σεῖς ποιὸς εἶστε ;

— Καινούργιος γραμματικός.

— Μὰ δὲν εἶστε γυνίκα ;

— Ναι, ἐφέντημ, τί πάει νὰ πεῖ ;

— Μασσαλά, μῆσσαλά !

Στὸ ἀναμεταξὺ ἢ ὑπομονὴ μου νὰ περιμένο μοῦ βγαίνει σὲ κοῖό, γιατί ἔρχεται ὁ δικηγόρος καὶ μάλιστα ὀπλισμένος κατὰ τῆς ζέστης, με μιὰ ὀλοστρόγγυλη καρπούζα, ποὺ τὴν κοιδάλησε μονᾶχος του ἀπὸ κάτω.

Ποῖν ἀρχίσοιμε δουλιὰ, ἀπλῶνοιμε μιὰ ἐφημεριδα καὶ... σφάζοιμε τὴν καρπούζα, ἢ ὀποῖα βγαίνει σὲ κερ κικί.

Ἄρσοια. Ὅλα πᾶνε καλὰ σήμερα. Κεῖνος ὁ Ραββίνος ποὺ εἶδῶ τὸ πρωῖ σὸ βαπόρι, θάτανε φαίνεται τυχερός. Νὰ τί θὰ πεῖ νᾶσι Ἐβραῖος παπάς — καὶ μάλιστα, σᾶς τὸ λέω μεταξὺ μας, πὼς οὔτε κάμπο δὲν τοῦ εἶχα δέσει.

Ὁ καλὸς μου ὁ δικηγόρος, εἶχε παραγγεῖλει καὶ καφέδες ἔρχονται καὶ αὐτοὶ καὶ τοὺς ρουφᾶμε ἀποληστικῶτατα.

Σ' αὐτὴ τὴν κρίσιμη στιγμή ὁ μικρὸς ἀναγγέλει

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΣΤΗ 1903

ΒΓΛΙΝΗ ΔΥΟ ΦΟΡΕΣ ΤΟ ΜΗΝ

Ίδιοκτήτης, εκδότης και Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ταχυϊκοί συντάχτας: ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, Γ. ΦΤΕΡΗΣ, ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Α. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ, Α. ΣΤΕΪΝΜΕΤΣ

Γραφεία: Κολονηστράνη 28β

(Χαρτοπωλείο Γ. Ξανθουδάκη)

ΣΥΝΤΡΟΜΕΣ:

Για την Ελλάδα	{	δρ. 30	το χρόνο.
		» 15	το εξάμηνο.
		» 8	το τρίμηνο.
Για την Αγγλία & Αίγυπτο	{	£ 1	το χρόνο
		£ 0,10	το εξάμηνο
Για την Αμερική	{	\$ 5	το χρόνο
		\$ 3	το εξάμηνο

Και για τα άλλα μέρη 40 φρ. τη χρονιά.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΜΑΣ ανακηρύχνη «Ευρωπαίους δημοσιογράφους» ο Ψυχάρης και τον εγνωμονούμε. Γράφοντας κάπου, παρατηρεί με περάτονο πώς αὐτὸ «δὲ θὰ τῶκατ' Εὐρωπαῖος δημοσιογράφος». Αὐτὸ λοιπὸν δὲν τὸ κάναμε καὶ μεῖς, δὲ δημοσιέψαμε δηλ. τὴν ἀπάντησιν τοῦ Σταῖνμετζ, πού τὴν ἔστειλε καὶ σὲ μᾶς, ἂν καὶ ὁ Σταῖνμετζ εἶναι ταχυϊκὸς συντάχτης μᾶς· κ' εἶχε κάθε δικαίωμα νὰ πατηήσει. Ὡστόσο, σάν

νέους πελάτες. Ἐγὼ ταραζομῶ καὶ φρίττω, βλέπον-
ως τίς καρποεισόφλουδες, τοὺς σπόρους κτλ.

—Στὸ ἰδιόπερο, τοῦ λέει λακωνικὰ ὁ κ. Π. . .

Δὲν εἶχα παρατηρήσει κάποιον μπερντέ στὸ βάθος.
Ἄπὸ μᾶ ἰδιώτερον πορτοῦλα τοὺς περνᾶ μέσα, καὶ οὔτε μᾶς βλέπουν, οὔτε τοὺς βλέπομε.

Αἰώνιο μυστήριον τῆς Πόλης! Ἔχεις χροθεὶ ἀκό-
μα καὶ στὰ γραφεῖα. . .

Ὁ μικρὸς ἔρχεται, τὰ καθιρίζει ὅλα καὶ τὰ σημά-
νει, καὶ δροσισμένοι κ' ἤσυχο τελιώνουμε τὴν ἐργα-
σία μᾶς, βλέπομε ἔγγραφον, ὑπογραφεὶς κτλ. Οἱ ἄλ-
λοι περιμένουν τὴ σειρά τους. Ἔϊ, γιαδάς-γιαδάς!

Φεύγω ἐνθουσιασμένη γιατί ὅλα μου πήγανε δεξιά,
καὶ τώρα γυρίζοντας μετ' τὸ θαποράκι τὸ θραδινὸ, ἴ-
χω κοιλὸ καὶ κέφι νὰ ρεμβάσω ὅσο θέλω.

Ὅσο προχωροῦμε, τὰ ξεχνᾶω ὅλα, τὴ ζέστη, τὴν
κούρση, τὴ γραφεῖα, καὶ μονάχα γεμίζω τὴν ψυχὴ
μου ἀπὸ δημοφιλία, ἀπὸ μαγεῖα μοναδική, ἀπὸ μυστή-
ριον ἀπαλό καὶ γεμάτο θέλητρα.

Βοσπορίτισσα

«Ευρωπαῖοι δημοσιογράφοι», δὲν τὴ δημοσιέψαμε τὴν
ἀπάντησιν, ὅπως σάν «Ευρωπαῖοι δημοσιογράφοι» φε-
θήκαμε καὶ τότε πού δὲ δεχτήκαμε νὰ ἴδωμετ' ἀδίκαια
τῶν ἀδίκων ὁ Σταῖνμετζ ἀπὸ τὴς στήλης τοῦ «Νου-
μᾶς». Ἄργοῦνε τὰ πράγματα νὰ μποῦνε στὴ θέση τους,
μὰ πάντα μπαίνουνε. Ὁ τρώσας καὶ ἴσεται, λέγοντε
οἱ Ἀρχαῖοι.

ΗΡΘΕ καιρὸς νὰ μποῦνε καὶ μερικὰ ἄλλα πράμα-
τα στὴ θέση τους. Ἀφορμὴ τὰ γραμμὰτα τὸν
μακαρίτη Χατζόπουλου, πού τυπώνονταν στὸ σημε-
ρινὸ φύλλο. Ἐπαγορεύουμε μ' αὐτὰ στὰ 1905, στὴ
μακάγια ἐποχὴ τῆς «Ἐθνικῆς Γλώσσας», τῆς Ἐται-
ρίας δηλ. πού ἰδρύθηκε ἀπὸ δημοτικιστὲς γιὰ νὰ πο-
λεμήσει. . . τὸ δημοτικισμὸ. Πῶς τὸν πολέμησε, τὸ
δεχνοῦνε τὰ γραμμὰτα τοῦ Χατζόπουλου, πού εἶτα-
νε ἕνας ἀπὸ τοὺς κυριώτερους μοχλοῦστ τῆς Ἐταιρίας.
Τοὺς ἐνοχλοῦσαν στὸ σκοπὸ τους, στὸ ἀπλοῦμα δηλ.
τῆς δημοτικῆς γλώσσας, ὁ Ψυχάρης, ὁ Παλαμᾶς, ὁ
Ἐφταλιώτης, ὁ Νουφᾶς μετ' τὴ στενοκεφαλιά τους, ἐ-
κὸ ἢ π λ α τ υ κ ε φ α λ ι ᾶ αὐτῶν τῶν κυρίων
ὀλοφάνερα δείχνεται στὴν παρδαλὴ καὶ ἀκατάστατη
γλώσσα πού μεταχειριζότανε τότε ὁ Χατζόπουλος
στὴν ἀλληλογραφία του. Ἐμεῖς ζητούσαμε γλώσσα
κλιονική, μετ' γραμματικὴ, καὶ γιὰ τοῦτο εἰμασσε στε-
νοκέφαλοι. Οἱ κύριοι πλατυκέφαλοι λαχταροῦσαν τὴν
ἀνετησία, τὸ ἀνακάτωμα, τὴ γλωσσικὴ ἀνακαταποῦ-
λα — κ' ἔτσι θὰ πήγαινε ὁ ἀγώνας μπροστὰ καὶ δὲ
θᾶν τοῦκοβε ὁ Ψυχάρης τὸ δρόμο καὶ δὲ θᾶν τὸν
χαλνοῦσαν. . . τὰ ὕλκα συμφέροντα τοῦ Ταγκόπου-
λου! Πόσο ἀπλοῦνὰ τᾶβλετε τὰ πράγματα ὁ μακαρί-
της καὶ μετ' πόση κακεντρέχεια τᾶγραφε. Τὸ τελει-
ταῖο θᾶν τὸ καμαρώνετε καλύτερῶ, ἂ δὲ σβήναμε, ὅ-
πως εἶχαμε χροθεὶ, μᾶ φράση βαριά καὶ ὀδίκη πού-
γραφε γιὰ τὸν ποιητὴ Μαλιγκάση

ΥΣΤΕΡΑ ἀπὸ τὰ σημερινὰ γραμμὰτα τοῦ Χατζό-
πουλου, διαβάστε τὴν «Ἀπολογία» τοῦ Ψυχάρη
γιὰ νὰ δεῖτε φαρδιά πλατιά ὅλη τὴν ἱστορίαν τῆς «Ἐ-
θνικῆς γλώσσας» καὶ ὅλη τὴ δικὴ μᾶς στενοκεφαλιά.
Κηφτὰ στ' ἄλλα, στὰ τόσα ἄλλα, στὴ σελ. 257 ὑπά-
γει καὶ τὰκλήθηθη διασκευαστικὸ γραμμᾶ πού δημο-
σιεύτηκε τότε στὴν «Ἐσπερινή» καὶ ποῦχεται νὰ ἐ-
πικυρώσει ὅσα λέει στὸ σημερινὸν τὸν γραμμᾶ ὁ Χατζ.
«Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, (δηλ. ὁ Ταγκόπουλος), μετ' τὴν
κλασσικὴν στενοκεφαλιά του καὶ μετ' τὸν περιεργότατον
ψαχαροφανατισμὸν του εἶναι π ο ρ ὀ σ κ ο μ μ α εἰς
τὸν σκοπὸν εἶς Ἐταιρίας μᾶς, ὁ ὁποῖος, πιστεύασε
με εἰς καὶ σκοπὸς σας (σκοπὸς τοῦ κ. Γιάνναρου!
δηλ.). Ὅλοι σήμερον εἰμεθα ἀντιψαχαρκοὶ ἐκτὸς μό-
νον τοῦ «Νουμᾶς». Τὴν λόγον τὸν γ ν ω ρ ῖ ζ ε τ ε δ-
σον καὶ ἐγὼ τὸν γ ν ω ρ ῖ ζ ο υ ν καὶ πολλὰ μέλη τῆς
Ἐταιρίας καὶ δι' αὐτὸ σκέψης μετὰξὺ μᾶς γίνεται πε-
ρὶ ἐσχήμου ἀποκηρύξεώς του διὰ νὰ μὴ πληρώνω-
μεν ὅλοι μᾶς ἀναίτιως τὰς ἰδικὰς του συμπαθείας καὶ
ἀμαρτίας». Εἶναι διασκευαστικώτατες καὶ διαφωτιστι-
κώτατες, αὐτὲς οἱ σελίδες καὶ σᾶς συσταίνουμε νὰν
τίς διαβάσετε.

ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

3

Πατήσιζ (Ἀθήναι) 4/17 Μαρτίου 1905.

Ἀγαπητέ Κάρλε,

Εὐχαριστῶ γιὰ τὸ γράμμα σου ! Τί εὐχάριστο πού δὲ μ' ἐξέλασες ἂν κ' ἐγώ, κατὰ τὸ φαινόμενο τουλάχιστον, σ' εἶχα ξεχάσει διὸ χρόνια σχεδόν. Ἡ καλοσύνη σου μολαταῦτα μοῦ τὸ συγχωρεῖ. Εἶν' ἀλήθεια ὅτι εἶχα καὶ πολλή δουλειὰ ὅλο πτό τὸ διάστημα. Ἐνα σωρὸ πῶ ἀσήμεντες μεταφράσεις γιὰ τὸ θέατρο ἐκτὸς ἐκείνων πού ξέρεις. Ἐπειτα ἅμα ησυχασα ὅλον τὸ χειμῶνα σχεδόν τὸν ἐπέρασα ὄχι τόσο καλά. Ἐδῶ ἄρα ἐμίσησε πλέον ἢ ἀνοιξί κ' ἐλείπω νὰ ξαναγίνω κ' ἐγώ καλά. Πιστεύω νὰ ἔλαβες γνῶσι πῶς ἐκάμαμε ἓνα σύλλογο γιὰ τὴ γλώσσα τῆ ζωτικῆ κ' εἴμαστε ὡς τὴν ὥρα 150 μέλη. Ἀπὸ τοὺς πρώτους πού ψηφίσθησαν εἶσαι καὶ σὺ, δὲν ξέρω ἄρα ἂν ἔλαβες γνῶσι ἐπισήμως Ὁ Μαλακιάσης πού κατὰ κερὶ σύμπτος ἐλέχθημε γραμματεὺς, ἐδείχθημε πολὺ ἀμελής. Ἀναγκάσθηκα ν' ἀναλάβω ἐγὼ τώρα τελευταία τὴ γραφικὴ ὑπηρεσία, ἀφίνοντάς τον νὰ χάρεται τὸν τιμητικὸ τίτλο. Τέταια μικροεμπόδια, κοντὰ σ' ἄλλα σημαντικώτερα, μᾶς δυσκολεύουν πολὺ. Ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος εἶναι ἡ στενοκεφαλιά καὶ ἡ φιλοδοξία τοῦ Ψυχάρη. Ἄν ἔλειπε αὐτός ἀπὸ τῆ μέση ἢ διάδοσι τῆς ἰδέας μας θὰ εἶχε καταπληκτικὴ ἐπιτυχία. Παντοῦ προσκόδουμε στὴν ἀντιπάθεια πού γεννίει τὸνομά του καθὼς καὶ μερικῶν ὀπαδῶν του, ἰδίως τοῦ ὄργανου των : τοῦ «Νουμά». Εὐτυχῶς ὁ Καραβίτσας τοὺς ἀντιζηγίζει ὅλους. Εἶναι γνωστικὸς καὶ ἡ ἀντίληψί του εἶχε τὸ ζήτημα ἐκεῖ πού ἔπρεπε. Αὐτὲς εἰς μέρες θὰ μοιράσασθε ἓνα ἔντυπο, σὺ ὅποιο θὰ ἀναπτύξασθε τὰ κακὰ τῆς σχολαστικῆς ἐκπαίδευστος. Ὁ Παλαμᾶς φαίνεται ψυχραμένος γιὰτὶ ὁ σύλλογος δὲν παραδέχθηκε μιὰ πρότασί του νὰ διαμαρτυρηθοῦμε ὅλοι μὲ τῆς ὑπογραφῆς μας γιὰ ὄσον γράφον οἱ ἑφημερίδες γιὰ τὸν Ψυχάρη καὶ τὸν Πάλλη. Μιὰ ἀερολογία πού τὴν ὑποστηρίζαμε κ' ἐμεῖς μερικοὶ ἀπὸ σεβασμὸ πρὸς τὸν Παλαμᾶ ἄλλ' ἡ ὀλοκλήλεια τῆς ἐταιρίας δὲν τὴν παραδέχθηκε. Κι ὁ Παλαμᾶς ἐθύμωσε καὶ δὲν ξαναπάτησε. Κατάντησε μονοψήφης, ψυχροπαθής. Γι αὐτὸν δὲν ὑπάρχει τίποτε ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ψυχάρη. Ὁ Ψυχάρης εἶναι ὁ μεγάλος ποιητής, ὁ ὑπέροχος καλλιτέχνης, ὁ μεγαλοφυῆς ἀναμορφωτής. Ἡ μόνη τμητὴ του λέγει πῶς εἶναι νὰ τὸν λένε : Ψυχαριστὴ καὶ ὄχι ποιητὴ.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἄρα τὸ βιβλίον τοῦ κ. Krumbacher ἔκαμε μεγάλη ἐντύπωσι τώρα πού τὸ μετάφρασε ὁ Χατζιδάκις, ἀπαντώντας του σὲ χίλιες περίπου σελίδες. Τὴν ἀπάντησί του δὲν τὴν εἶδα. Τυπώθηκε μαζί μὲ τὴ μετάφρασι τῆς πραγματείας τοῦ κ. Krumbacher στὴ βιβλιοθήκη τοῦ Μαραλή καὶ στοιχίζει 8 δραχμῆς. Ὁ Παλαμᾶς μοῦ ἔλεγε πῶς σὺ Πανεπιστήμιον ἀκοῖσε τοὺς καθηγητῆς νὰ ψιθυρίζουν σὺ πολὺ ἀσθενικῆ εἶναι ἡ ἀπάντησι τοῦ Χατζιδάκι.

Ὅχι μόνον σοῦ ἐπιτρέπω, ἀλλὰ καὶ σὲ παρακαλῶ θερμὰ νὰ μοῦ κάμης ὅτι παρατηρήσεις ἔχεις στὴ με-

τάφρασι τοῦ «Φάουστ» τὴν ὅποια δὲ σκέπτομαι νὰ τυπώσω πρὶν τὴν ὑποβάλω στὴν ἐξέτασι ἔσένα ἢ κανενὸς ἄλλου γερμανοῦ, ἂν σὺ δὲν ἔχης κερὶ διαθέσιμο. Ἄν εἶδες μερικὰ ἀποσπάσματα σὺ «Νουμά» καὶ τὰ ἔχεις, σὲ παρακαλῶ πολὺ νὰ μοῦ γράψης ὅτι ὀρῶσαι σ' αὐτὰ. Τὸ περιμένω σὲ πρώτη σου εἰκαιρία. Τὴ μετάφρασι τοῦ «Φάουστ» καθὼς καὶ τῆς «Ahnfrau» τῆς ἔκαμα πολὺ βασιστικὰ γιὰτὶ εἶχα ἀναλάβει ὑποχρέωσι σὺ θέατρο. Καὶ σὺ «Νουμά» μετάνιωσα πού ἔδωκα νὰ τυπωθῶν, ἀλλὰ μὲ εἶχε πολὺ στενοχωρήσει ὁ Ταγκόπουλος. Νὰ τυπώσω κερὶ μιὰ ἀπ' αὐτῆς δὲν τὸ σκέπτομαι, πρὶν ἔρθω πάλι στὴ Γερμανία. Πότε ἄρα θὰ τὸ κατορθώσω καὶ ἂν θὰ τὸ κατορθώσω ποτέ, δὲν τὸ ξέρω. Ἐκτὸς αὐτῶν ἔχω δώσει καὶ τὰ «Zerbrochener Krug» τοῦ Kleist ἀλλὰ δὲν ὑποθέτω νὰ πωχθῆ ἔφετος. Ἡ «Ἰφιγένεια» τοῦ Γκαίτε ἐπαίχθηκε ἀπὸ πέρου καὶ ἄρесе ὑπερβολικὰ. Αὐτὴ ἤθελε νὰ τυπώσω ἄλλ' ἔπρεπε νὰ σοῦ στείλω τὴς ῥίξῆς μιὰ ματιὰ πρὶν. Γράψε μου, ἂν εἶκα ῥῆς, νὰ τὴν ἀντιγράψω καὶ νὰ σοῦ τὴ στείλω. Θὰ μοῦ ἔκανες μεγάλη ὑποχρέωσι.

Τὸ Βασικὸ θέατρο δὲν πηγαίνει καλά, αὐτὸν τὸ χρόνο δὲν ἐπῆγανε πολὺς κόσμος. Ἄρριο ποῖζον γιὰ πρώτη φορὰ τὸ «Νικηφόρος Φωκᾶς» τοῦ Βερναρδάκη. Ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν ἢ ὄχι αὐτοῦ θὰ κρίνομε ποιὰ γλώσσα προτιμᾶ τὸ Ἀθην. κοινὸ. Ὡς τὴν ὥρα ἔφετος τὰ μόνια ἔργα πού ἔδωκαν εἰσπράξεις σὺ θέατρο ἦταν ὁ «Φάουστ» καὶ ἡ «Ahnfrau». Ὁ «Φάουστ» ἐπαίχθηκε 17 φορῆς καὶ ἡ «Ahnfrau» 6 μὲ ὅλο τὸν πόλεμο πού εἶχαν ἀπὸ τὴ νέα διεύθυνσι τοῦ θεάτρου, πού κλίνει πρὸς τὸ Βλάχο. Ὁ Δὸν Κάρλος ἄρα σὺ Σίλλερ καὶ ἡ Μήδεια τοῦ Λεγκουβὲ μεταφρασμένα ἀπὸ τὸ Βλάχο, μ' ἄρα τὴν ὑποστήριξι τοῦ τύπου καὶ τὴν ἐπιμονὴ τοῦ θεάτρου ἀναβλήθησαν διὸ τρεῖς φορῆς ἀπὸ ἔλλειψι θεατῶν καὶ μόλις θὰ ἔβγαλε τὰ ἔξοδα τοῦ φωτισμοῦ τὸ θέατρο, ἂν καὶ ἔδοξε ἀρκετῆς χιλιάδες γιὰ τὰ κοστοῦμα καὶ τὸν Iusconiergens τοῦ Δὸν Κάρλου. Ὁ Βλάχος μάλιστα ἐναντίον μου γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν μεταφράσεών μου καὶ κερὶς γιὰτὶ εἶχε τῆς δικῆς του μεταφράσεις μὲ ποσοστὸ καὶ ζήτημα εἶκα ἂν πῆρε 200 δραχμῆς ἐν ὄψιν ἐνὶ ἐγὼ πῆρα 1300 μόνον ἀπὸ τὸ «Φάουστ» ὡς τὴν ὥρα. Φωνάζει ὅπου σταθεῖ πῶς εἶναι ἔθνηκὴ συμφωνία ἢ συνεργασία μου σὺ θέατρο πού εἶναι μάλιστα καὶ βασικὸ ! Χωρὶς νὰ ἔρθῃ ν' ἀκούσῃ τὸ «Φάουστ», λέει πῶς εἶναι γεμάτη παρανόησις ἢ μετάφρασί μου, γι' αὐτὸ εἶμαι περίεργος ν' ἀκούσω τὴ γνώμη σου γιὰ τὰ κομμάτια πού ἐδημοσίευσας. Σὲ μιὰ γερμανο-ὀλληγοπούλα πού τὴν ἔλεγε πρὸ ἡμερῶν πῶς τῆς ἀρέσουν τὰ ποιήματά μου, τῆς ἀπάντησε πῶς : εἶ μ α ι ἔ ν α ς γ α ἰ δ α ρ ο ς ! Βλέπεις λοιπὸν ὅτι κερδίζομε ὀλοένα ἔδαφος καὶ ἀνάθεμα σὺν Ψυχάρη μόνον πού πασχίζει μὲ τὴ στενοκεφαλία του νὰ γυρίσῃ σὲ κερὶ τὸ καλὸ πού ἔκαμε ὡς εἶς σημείον.

Νὰ πού σὲ ἀποζημιώσω σήμερα κέρως γιὰ τὴ μικροὴ σιωπὴ μου. Ἀπὸ τὴ διεύθυνσί σου βλέπω ὅτι θὰ εἶσαι τώρα μαζί μὲ τὸν κ. Schmith πού δὲν τοῦ ξεγκῶ τὴ φιλοξενία πού μοῦ ἔκαμε. Σὲ παρακαλῶ νὰ τοῦ πῆς τὰ πολλὰ χαριεῖσματά μου.

Γράψε μου ἂν δέχσαι νὰ εἶσαι μέλος τῆς ἐταιρίας μας καὶ ῥώτησε γι' αὐτὸ ὄχι τὸν κ. Σμῖθ.

Ὁ Καρκαβίτσας σὲ χαιρετᾷ. Χθὲς βράδυ ἦταν ἐδῶ στὸ σπίτι μου. Πῶς σοῦ φάνηκε ὁ «Ἀρχαιολόγος» του;

Σὲ φιλῶ Κόστας

Γιὰ τοὺς «Jacruabisten» ποῦ μοῦ ἔγραφες κάποτε εἰσα τοῦ Regisseur τοῦ Β. θεάτρου ἀλλὰ μοῦ ἀπάτησε ἔκτοτε πῶς δὲν τοὺς βρῖσκει κατάλληλους γιὰ τὸ Ἑλληνικὸ κοινό.

4

Ἀθήναι. Πατήσια 16)ν 1905

Ἀγαπητὴ Κάρολε,

Σὲ ὑπερευχαριστῶ γιὰ τὴν καλοσύνη σου νὰ μοῦ στελῆς τὲς παρατηρήσεις σου στὸ «Φάουστ» καὶ σχετικῶς μ' αὐτὲς, ὅπου βρῆκα πολὺτιμες συμβουλές, θὰ σοῦ γράψω ἀργότερα ἂν δὲν ἀνταποδοθῶμε ἐνωρὶς αὐτοῦ. Αὐτὸ προσπαθῶ νὰ κατορθώσω, ἀλλὰ παρουσιάζονται πάντα νέα ἐμπόδια. Ἐπιλύω ὅμως ἀκόμα ἂν ὄχι τώρα, μέχρι τέλους Αὐγούστου ὅμως νὰ φύγω, διότι ἐδῶ ἐβαρέθηκα ἡ ψυχὴ μου, δὲν ἔχω πλέον ὄρεξι γιὰ τίποτε.

Σοῦ ἀπαντῶ ἀργά, γιατί μόλις πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰδόθηκε ὁ Τσαγκόπουλος νὰ μοῦ στειλῆ τὸ χειρόγραφο σου πρὸς τὴν ἐταιρίαν μας. Ὁ Τσαγκόπουλος δὲν εἶναι μέλος πλέον καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἀντέδρασε, φοβούμενος μήπως ἂν πῆν ἐμπρός ἐνδόσει περιοδικὸ δικό της καὶ αὐτὸ φυσικὰ θὰ τοῦ ἔβλαπτε τὸ Νοημα. Δὲν εἶναι ὅμως αὐτὸς μόνον ἀλλὰ καὶ οἱ οἱ ψυχασταὶ ἀπεχώρησαν. Καὶ αὐτὸ θὰ ἦταν καλὸ γιὰ τὴ διάδοσιν τῆς ἰδέας γιατί ἐκεῖνοι ἦσαν ἐμπόδια μὲ τὴ στενοκεφαλαιότητα καὶ μὲ τὲς ἐγωιστικὰς τάσεις των. Ἀλλὰ εἶναι πλέον ἀργά γιὰ τὴν ἡσθε τὸ καλοκαίρι καὶ ἀρχίζει ἡ τεμπελιά. Ὁ Καρκαβίτσας λείπει πρὸς μὴνός καὶ πλέον. Ποῦ πάει ὀρισμένως δὲν ξέρω, ὑποθέτω ὅμως αὐτὲς τὲς ἡμέρας θὰ γυρίσῃ καὶ θὰ τοῦ δώσω τὸ γράμμα σου. Ὁ Μαλακίους ἤθελε. . . . καὶ ἐδιώχθη. Ἐγὼ εἶμαι ἀπογοητευμένος ἀπὸ τὰς προετοιμασίας τῆς μετοικεσίας μου καὶ νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθειαν, ἔχασα κάθε ὄρεξι γιὰ κάθε σχετικὸ μὲ τὰ ἐδῶ πράγματα. Ἐσὺ εἶσαι μακρὰ γι' αὐτὸ γελίεσαι καὶ γράφεις συμβουλές. Ἴσως ἄμα φύγω καὶ ἐγὼ ἀπὸ τὸ βουρκο νὰ μοῦ ξαναπῆν κάποιο ἐνδιαφέρον. Τὸ χειρόγραφο σου πρὸς τὴν ἐταιρίαν θὰ τὸ διαβάσω ἂν κατορθωθῆ νὰ γίνῃ συνάθηρσις. Τὸν περασμένον μῆνα μόλις ἦλθαν 15 ἀπὸ 150 μέλη. Ἐμίλησα γι' αὐτὸ σὲ μερικὸς καὶ τοὺς ἄρσε ἡ ἰδέαν σου τῆς εὐρύνσεως τοῦ κύκλου τῆς ἐτεργείας. Ἀλλ' ἀπ' ἐτέρον ὑπάρχουν ἄλλοι ποὺ τὸ πᾶν τὸ στηρίζουν στὴ γλώσσα. Φαντάσου ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς πρὸ σημαντικοὺς μας εὐρῆκε ἄσχετη μὲ τὸ σκοπὸ τῆς ἐταιρείας μας μιά διάλεξι ποῦ ἔκαμε ἕνα μέλος τῆς ἐταιρείας, γυμναστικῆς σπουδαστὴς στὴ Σουηδία, γιὰ τὴ μεγάλη σημασία τῆς γυμναστικῆς στὴν ἀνατροφή τοῦ παιδιοῦ.

Μοῦ γράφεις πολὺ ἀπελπισμένα γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου καὶ δὲν μπορῶ νὰ ἐνησώσω καλά, τί σοῦ συμβαίνει; μοῦ λές γιὰ τὴν ὑγείαν σου καὶ δὲ μοῦ γράφεις καθορὰ ἀπὸ τί ὑποφέρεις. Βγάλε με, σὲ παρακαλῶ, ἀπὸ τὴν ἀνησυχία. Καὶ τὴν ἀγάπην σου τὴν ἀφῆσες,

λές. Καὶ θέλεις νὰ γυρίσῃς στὴν Ἑλλάδα. Μήπως λαχταρεῖς τὸ φῶς τοῦ οὐρανοῦ τῆς; Ἀχ νὰ μποροῦσε νὰ φθάσῃ μιά ἀκτίνα τοῦ κοῦ μέσα στὰ δόθη τῆς ψυχῆς μας!

Στὸ χειρόγραφο σου ἔχω σημειώσει μερικά, πολὺ λίγα, γλωσσικὰ λάθη ἐκτὸς μερικῶν ψυχαστικῶν. Α.χ.

1) Λές: "Ὅταν ἄξιαι εἶναι ὁ ἀριστοὺς τους, ἴδρυσαν σύλλογο. . . Τὸ ἄξιαι εἶναι παρατυπικὸς καὶ ἐδῶ χρειάζεται ἀριστος. Ἴσως θὰ προβήθηρες νὰ πῆς αὐτῆς. Τότε ἂς ἔλθῃς: μεγάλωσε ἡ πύλκα καὶ ὅταν ἔγιναν πολλοί

2) Ἀναρτήθητες. Δὲν τὴν ξέρω τὴ λέξι. Βέβαια ἀναρτήθητες θέλεις νὰ πῆς. Ἡ δημοτικὴ λέξι εἶναι: ἀρτήθητες.

3) Κατατρέξεων. Συνήθως λέμε καταδρομῶν ἢ κατατρεγμῶν.

4) Ἐγραφαν ἄρθρα ἀπάνω σ' ἄρθρα γιὰ νὰ ρίχνου νὰ τὸν προδότη. — Γιὰ νὰ ρίξου νὰ θέλει.

5) Κι' ὄχι μόνον πρὸ λίγων μὰ πρὸ εἰκοσι χρόνων μάλαστα. — Ἡ φράσις εἶναι μετάφρασις ἀπὸ τὸ γερμανικὸ καὶ ἑλληνικὰ δὲν ἔχει νόημα. Θέλεις βέβαια νὰ πῆς ὅτι αὐτὸ ἔγινε πρὸ εἰκοσι χρόνων καὶ ὄχι τώρα τὸν τελευταῖον καιρὸ.

6) Τοὺς ἔλειπε τὸ μυαλό, διότι καὶ ὁ ποιητὴς θέλει μυαλό — καὶ ἡ φαντασία, καὶ ἐθρορροῦσαν πῶς εἶναι κατὰ τὴν ποιητικὴν, καθὼς λέει ὁ Σίλλερ, ἀμα κατὰ τὸ φῶσε στίχο σὲ καλλιεργημένη γλώσσα, ποῦ κάνει τὸν ποιητὴ ἀντὶς ἐκείνου. — 1) Συντακτικῶς σφαλμένο τὸ ἀμα κατὰ τὸ φῶσε. Ἐπρεπε νὰ πῆς ἀμα κατορθώση. Β') Ποῦ κάνει τὸν ποιητὴν ἀντὶς ἐκείνου εἶναι ἀκατήλητον. Ποῦ ἀναφέρεται τὸ ποῦ καὶ ποῦ τοῦ ἐκείνου;

7) Τὸ γύρισμα πίσω καὶ τὸ στρατιωτικὸ παράγγελμα λέγεται «Μεταβολὴ» καὶ ὄχι «ὑποβολὴ». Ὑποβολὴ=Vorlegung, Cruchleichung, Suggestiou.

Αὐτὰ δὲ εἶναι τὰ διαβάσω θὰ τὰ διορθώσω χωρὶς τὴν ἀδείαν σου, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι σοῦ ἔφηναν, εἶμαι δὲ πρόθυμος ὅταν στέλλῃς ἕποτε νὰ ὑποβῆ νὰ μοῦ τὸ στέλλῃς ποῦν ἐμὲ νὰ τὸ κυττάω. Περὶοδικὰ ποῦ μοῦ ζητεῖς δὲν βλέπω οὔτε ἐγὼ, οὔτε αὐτὰ τὰ «Παναθηναίκα» δὲν λαβόντα. Τὸ Ἴνουμα ὑποθέτω τὸν λαβαίνει καὶ σὺ ποῦ καλλίτερα νὰ μὴ λάβαινες.

Σοῦ γράφο μὲ θία καὶ σὲ φιλῶ.

Δικός σου Κ. Χατζόπουλος

München Steinheilstr. 11) 7)χι 05

Ἀγαπητὴ Κάρολε,

Ἐχαριστῶ γιὰ τὸ γράμμα σου καὶ γιὰ τὴ διατριβὴ σου. Ὑπὸ τὴν ἐπομὴν ποῦ τὸ πᾶρχεις τὸ πρᾶγμα δικό ἔχεις. Εἶμαι σύμφωνος μαζί σου ὡς σ' ἕνα σημείον. Κ' εἶσαι μπορεῖ νὰ μοῦ ἀρέσουν ταυτοχρόνως ἐκεῖνα ποῦ γράφεις σὺ καὶ νὰ τοὺς σιχαίνουμαι ἐκεῖνος. Τὸν Νοημα μοῦ τὸν στέλλει καὶ μιά γελῶ, μιά ἀγανακτῶ. Ὁ Ἐπταλιώτης σου μοῦ εἶναι ὁ ἠδελυρότερος. Αὐθαδέστερος καὶ ἀπὸ τὸν Παλαμά. Ἀλλ' ἂς τ' ἀφήσωμε αὐτὰ. Ἦθελα νὰ μάθω τί ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα σχετικῶς μὲ τὴν ἐξασφά

λισι τῆς θέσεώς σου ποῦ μοῦ γράφεις. Ἐπαχορήγη-
σις ἴσως; Ἐγράψες σέ κανένα λάτῳ; Ξέρεις δια-
ἐκεῖ γίνονται μέ συστάσεις καί ἀπαιτήσεις βουλευ-
τῶν. Μπορούσαμε νά γράψουμε στόν Τσιριμῶκο ποῦ
ἔχει ἀδελφὸ βουλευτὴ καί πολλοὺς φίλους. Γράψε μου
ἀν' ἰσχυρῆς ὅτι μπορεῖ νά συντείνῃ εἰς τίποτε.

Ἐγὼ δὲν εἶμαι καί πολὺ εὐχαριστιμένος ἐδῶ. Ἰ-
δίως δὲν εἶμαι τόσο καλῶς. Καί κουρασμένος εἶμαι
ἀπὸ πολλῆ ἐργασία. Τὸν Δελευσῆζο τὸν ἐγνώρισες;
Καλὸς νέος εἶ:

Πρὸ ἡμερῶν ἐπισκέφθηκα τὸν κ. Krumbacher
καὶ εὐχαριστήθηκα πολὺ, ὅσον λιπήθηκα ποῦ δὲν μ'
εὐρήκα σπῆτι δταν ἦλθε νά μοῦ ἀποδόσῃ τὴν ἐπισκε-
ψη. Ἐχῶ μεγάλην ἐκτίμησιν καί σθασιμὸν στὴν προ-
σωπικότητά του. Μοῦ ἐμίλησε μέ μεγάλον ἐνθουσια-
σμὸ γιὰ σέ καί γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ σου ἐργασία.

Εἶναι μεγάλη μοι εὐχαριστήσις νά λαβαίνω εἰδησί-
ου.

Σὲ χαιρετῶ

Ὁ φίλος σου Κ. Χατζόπουλος

ΤΟ ΠΟΥΡΓΚΑΤΟΡΙΟ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

Ὅπως ὑποκεθήκαμε σὸ περασμένο φύλλο, ἀπὸ σήμε, α καθιερώνουμε
τὴ σελίδα αὐτὴ ἀποκλειστικὰ γιὰ τοὺς νέους τοὺς πρωτόβγαλτους. Ἡ σελίδα
αὐτὴ θὰ εἶναι, νά ποῦμε, ἕνας σταθμὸς μεταξὺ καλαθιοῦ καί «Νουμά», τὸ
Πουργκατόριο, ποῦ θὰ μπαίνουν ὅσοι νέοι θάχουνε κάτι νά ποῦν καί ποῦ
σίγουρα θὰ ποῦνε κάτι περισσότερο μιὰ μέρα.

ΠΕΖΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΑΠ' ΤΟΥΣ ΠΟΝΟΥΣ ΜΟΥ

I

Τῆς καρδιάς μου τὰ φύλλα μὴ γυρίζεις καλὲ μου.
Μὴ τὸ μυστήριον τ' ἀρρητὸ θελήσεις νά νιώσεις.

Κοίταξε γύρω σου. Ἡ χαρὰ, τὸ γέλιο σέ καρτε-
ρᾶνε, σὰν πιστὸ σύντροφο θεωρώντας σε. Πήγανε,
καὶ ἀψὸς ἐμέμει.

Μονάχη, τὸ ποτήρι τοῦ Πόνου θὰ ρουφήξω. Δὲς
τὸ ἀφριμένο, πῶς εἶναι μπροστά μου. Τὸ φέρνω στὰ
χεῖλια.

Μὰ... δὲν μπορῶ... δὲν μπορῶ...

Μοῦ ξεφεύγει ἀπ' τὰ χέρια...

II

Ἐπεσε τὸ ποτήρι στὴ γῆ. Μὴ σκύψεις.

Ἄσε το.

Χάθηκε τόβαρὺ τὸ μολύβι ποῦ τὴν καρδιά μου πλά-
κωνε. Λεύτερη, θὰ τραγήσω μαζί σου. Πανάκριθε,
ἀπ' τῆς χαρᾶς τὸ ἀμπέλι.

Ὀυράνια γλύκα στὴν ψυχὴ μου νιώθω.

Ἐνν καινουργιο κόσμο στὰ μάτια σου βλέπω. Ὁ-
χι. Κόσμος δὲν εἶναι. Ἐκκλησιά. Κεῖ τὸ βωμὸ τῆς Ἄ-
γάπης θὰ στήσω. Καὶ γονατίζοντας, τῆς Λατρείας
τὰ δῶρα ταπεινὰ θὰ προσφέρω...

III

Μὴ μοῦ μιλήσεις. Κοιμοῦμαι. Δὲν κοιμοῦμαι. Μόνο
τὰ βλέφαρα κλειστά. Ὀρθάνοιχτα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς
μου.

—Καὶ βλέπω... Νά σε σὸ γραφεῖο σου κάθισμέ-
νος. Δὲ γράφεις. Τὰ γλυκά σου τὰ μάτια σὸ ἀπειρο
στιλώνεις.

Μὴ κοιτάξεις ἄλλοῦ. Πόσο ὁμορφος εἶσαι!

Ἡ σκέψη σου κάπου φτερουγίζει. Σὲ μένα; Ὡ,
ὕπερτατη εὐτυχία.

Νά, τὰ χεῖλια σου κινοῦνται. Κάτι δρομα ξεφεύ-
γει. Συμφορὰ μου. Τὸ δικό μου δὲν εἶναι...

Κλείσε τὰ μάτια, ψυχὴ μου!...

10)10)21.

Νέλης Πένος

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

1

Ψηλὸ πλατάνι τῆς ἀλλῆς, περήφανο σὰν τ' ἄλλα,
σὰν τὰ γυρτὰ καὶ φουντωτὰ πλατάνια τῆς πλαγιᾶς,
ἐδῶ νά πίνεις σοῦ εἶτανε τῆς Ἀνοιξίς τὴ στάλα,
καὶ τὴ ζωὴ νά χαίρεσαι σὸ χῶμα μιᾶς θραγιᾶς.

—Ἐτσι ὁ κείρος δὲν εἶτανε σὰν ἦσκιος νά περᾶσει,
σὰ μέρα ποῦ βασίλευε σὸ χροῶμα τὸ γλαυκὸ,
μὰ ἀπὸ μιὰ δύση στὰ νερά, καὶ ἀπ' τὴ βοῆ στὰ δάση,
θαρρεῖς, καὶ κάτι ἀπάκο σοι πλανεῖται μαγικῶς.

2

Ξαίρω τοὺς δαχτυλῆς, τῆς ἀγγῆς, τῆς Ροδιελῆς τὴ μέρα,
καὶ τῆς λιγόφωτες θραδιᾶς, θλιμμένα δειλιλά-
μὲς στὴ γαλήνη τῆς ζωῆς, ἀκούω βαθιὰ ἀπὸ πέτρα
χοροῦς μέ τὸ γλυκάλιο τραγοῦδι τοῦ ζουρνᾶ.

Σὰν πιάνη, καὶ σὰν ὄνειρο, σὰν ἦχος νά γροικεῖται
ἀργῆς καμπάνας χωριανῆς ἀγροτικού θραδιοῦ,
σὰ νά μοῦ λέει κάτι κρυφὸ ποῦ δὲν ἀλημονιέται
χαρῆς πολὲς ποῦ πέρασαν γιὰ πάντα τοῦ χωριοῦ.

3

Καὶθάρθω· στῆς θραπῆς ἀγγῆς, θὰ πάρω, τὴ γαλήνη
λάτῳ ἀπ' τὰ δέντρα τὰ ψηλὰ τὸ δρόμο τὸ στερνό-
θὰ πέφτει ἡ στάλα τῆς δροσιᾶς σὸ φύλλο καὶ θὰ σῆγνε
ἀχνό, τὸ ἀστέρι τὸ στερνό, ψηλὰ στὸν οὐρανό.

Αἰγὴ Ἀνοιξιάτικη, γλυκεῖα, πλατιᾶς ζωῆς ὄφρατρα:
ὁ δρόμος σου—πῶς νὰν τὸ πῶ—πλανεῖται μακρινός-
κάτω ἀπ' τὰ φύλλα τῆς λιτῆς, σ' ἕνός βοσκῶ τὴ μάντρα
νά λυγαστέψει ἄς εἶτανε κι ὁ δρόμος ὁ στερνός.

Νιχάρι.

Ἄντρεας Ἀλετρός

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

'Ο «*Mercure de France*» γιά τή νεοελληνική φιλολογία: Τό ἔργο τοῦ Ἰδα, τὸ θέατρο τοῦ Ξενόπουλου, τὸ διήγημα στὴ σημερινή Ἑλλάδα, κλπ.— Ὁ Ludovic Nemo γιά τὸ Νιρβάνα.—Τὰ «*Λυρικά*» τοῦ Πάνου Δ. Ταγκόπουλου.

—Μιλώντας στὸ «*Mercure de France*» γιά τή νεοελληνική φιλολογία ὁ Δημ. Ἀστεριώτης (P. Lébesque) σταματᾷ εὐλαβητικά μπροστὰ στὸ ἔργο τοῦ ἀληθινοῦ Ἰδα. Πρῶτα πρῶτα γιά τὸ μεγαλεῖο του τοῦ ιδεολογικοῦ, μᾶς λέει πὼς μέσα στὴ δρόση καὶ στὰ ἔργα τοῦ Δραγοῦμη εἶναι ἡ καθαρότερη ἐκπροσώπηση τοῦ ἑλληνικοῦ ἐθνικοῦ. Ἐπειτα, ξετάζοντας τὸ δημοτικισμό του, τὸν ἀγῶνα γιά τὴν ἐπικράτηση τῆς ζωντανῆς γλώσσας πού γι αὐτὸν εἶναι τὸ στήριγμα τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς, μᾶς λέει πὼς μὲ τὸ ὅλο ἔργο του καὶ πρὸ πάντων μὲ τὰ «*Ἑλέκα*» του ἀθροιστὰ στὸ Νουμά, μᾶς δίνει, ὅσο κενύνας ἄλλος, καθαρή τὴ σημασία τοῦ γλωσσικοῦ ἀγῶνα. Ὅσο γιά τὴ λογοτεχνικὴ ἀξία τῶν ἔργων του καὶ γιά τὴν δημοφιλίαν στὴ φόρμα, προτιμᾷ ἀπ' ὅλα τὴ «*Σαμοθράκη*» καὶ τὸ «*Στὴν Κοζάνη*».

Τοῦ Ξενόπουλου λαίναί ποτὸ θέατρό του καὶ ἔχωριστὰ τὴν εὐκολίαν του νὰ θρίσκη θέματα σκορφα γιά τὸ διήγημα καὶ γιά τὸ θέατρο, ὅσο κι ἂν ὑστερα στὴν ἐπεξεργασία τοὺς προσέχει πρὶν ἀπ' ὅλα πὼς ν' ἀρέσει στὸ κοινόν. Ἡ συντηρητικότητὴ του στὴ γλώσσα καὶ ἡ τέχνη του γενικά, ἀρέσουν τόσο στὸ κ. Λεμπέκ, ὥστε νὰ τὸν παρομοιάζει μὲ τὸν *René Bazin*.

Ἐπειτα, κρίνοντας τοὺς νεοελληνικοὺς διηγηματογράφους, λέει γιά τὸ Μωραϊτίδη πὼς μ' ὅλο πὸν δὲν εἶναι νομβελιστὴς τοῦ σωροῦ καὶ πὸν τὰ διηγήματά του ἔχουν τόσην ἀρμονίαν στὴν πλοκή καὶ τόσο μύρο ἑλληνικό, εἶναι τολμηρό, πολὺ τολμηρό, ἐπειδὴ πῆρε τὸ ἀριστεῖο τῶν γραμμάτων, νὰ τὸν ἐξισώσουμε μὲ τὸν Παπαδιαμάντη ἢ τὸν Κορκαβίτσα.

Ἀπὸ τὸ Βουτυρά, τοῦ ἀρέσει ὁ ρεαλιστικὸς τοῦ ἱμπερσοιονισμοῦ, πὸν μοιάζει μὲ τὸν Ρώσων συναδέρφον του, καὶ τὸ πικρὸ του χιούμορ.

Τὸ κοινωνικὸ διήγημα τὸ ἀντιπροσωπεύει ὁ Κώστας Παρορίτης «συγγραφῆς, ὅπως λέει ὁ Λεμπέκ ἀπὸ τὴν τιμημένη φάση τοῦ Νουμά, ρεαλιστῆς στὴν παρατήρηση καὶ μὲ ἰδέες μεγάλες. Τὴν τελευταία του καὶ καλύτερη συλλογὴ «Ὁ Πατέρας καὶ ἄλλα διηγήματα», μᾶς τὴν ἔδωσε τώρα κοντὰ τὸ «Ἀθηναϊκὸν Βιβλιοπωλεῖο» Γενάρη. Ὅλα τοὺς εἶναι διηγήματα γεμᾶτα παρατήρηση, λιγὸλογα τὰ περισσότερα, χωρὶς καμὴν ἐπιτήδευση τεχνικὴ καὶ μὲ δύναμη ἑξαιρετικὴ γραμμῆ, ὅπως λόγου χάριν τὸ «*Χερσόγραφον*» καὶ τὸ «*Στὴν εἰσα τοῦ Βουνοῦ*».

— Ἀπὸ τίς καινούργιες ἐκδόσεις ἀναφέρει ὁ Λεμπέκ τὴ «*Διδασκαλία τῆς γλώσσας*» στὸ δημοτικὸ σκο-

λεῖο τοῦ Ρουσσέλ, τίς «*Χίλιες καὶ μιὰ νύχτες*» τὴ μετάφραση τοῦ Τρικογλίδη, τὸ «*Πίσω ἀπὸ τὰ κάγκελα*» τοῦ «*Καίουραστοῦ ἀγωνιστῆ*» Ταγκόπουλου, τίς «*Στιγμὲς πὸν ζῶ*» μιὰ συλλογὴ στίχων ὀλο πόνο τοῦ Κυριαζῆ, τὰ «*Τραγοῦδια τῆς Μυρτιώτισσας*» (ποῦ εἶναι ὀλο μουσικὴ καὶ δειρο), τίς «*Ἐρημιὰς*» τοῦ Ἡλιόχαρου τοῦ Καστανάκη, τὸ «*Ἐγχειρίδιον τοῦ σοσιαλισμοῦ*» τοῦ Λίβα καὶ ἄλλες.

—Σ' ἄλλο περιοδικόν, τὴ *Revue Contemporaine* ὁ ποιητὴς μας Ἄθα: σσιόδης (Ludovic Nemo) κάτου ἀπὸ τὸν τίτλο *les poètes Grecs contemporains*, μᾶς δίνει μιὰ μελέτη του γιά τὸ Νιρβάνα. Βιογραφία του πρῶτα καὶ ἕτερα ἀνάλυση τοῦ πολύμορφου ἔργου του.

Γιά τὸ «*Γύρω ἀπὸ τὸν ἔρωτα*» πού, ἐνώνοντας χρονολογήματα του δημοσιεύματα στὴν «*Ἐστία*», μᾶς ἔδωσε, ἀντὶ κάθε ἀνάλυση καὶ σχολίου βάσει τὸ γράμμα τοῦ Rougères πὸν ἔχει δημοσιευτεῖ στὸ ἴδιον τὸ βιβλίον γιά πρόλογος.

Ἀπὸ τὴν τελευταία του ποιητικὴ συλλογὴ «*Παγὰ ληλέουσα*», γιά τὰ γνωρίζει τὴν δημοφιλίαν της στοὺς συμπολίτες του τοὺς Γάλλους, μεταφράζει σὲ ἀριστοτεχνικὰ τετράστιχα τὴν «*Γοιάννα*», τὸν «*Ἑλληνικὸν ἄρθρον*», τὴ «*Βροχή*» στὸ κῆμα, τὴ «*Γαλήνη*», τοὺς «*Δελφούς*», τὴν «*Ὀλυμπία*» καὶ ἄλλα.

Γενικά γιά χαρακτηρισμὸ τοῦ Νιρβάνα μᾶς λέει πὼς εἶναι τὸ πῶς ἰσορροπημένο μυαλό, συνδυάζοντας τὴν τέχνη τοῦ εὐχάριστου μὲ τὴ βαθιὰ παρατήρηση. Εἶναι, μᾶς λέει, ὁ κατ' ἐξοχίαν Ἀθηναῖος Μέναντρος ὁ νεώτερος. Κ' εἶναι τόσο ἀναπόσπαστα καὶ αὐτὸς, τόσο βαθιὰ ριζωμένος στὸ Ἀττικὸν τοῦ χώμα πὸν ἡ γαλέρα τοῦ Πτολεμαίου δὲ θὰ τὸν δελέαζε οὐτ' αὐτὸνε, ὅπως καὶ τὸν ἀρχαῖον Μέναντρο.

Ὁ κ. Μιχ. Ροδάς δημοσιεύει στὴν ἐφημερίδα «*Κόσμος*» τῆς Σμύρνης, (2 τοῦ Ὀχτώβρη, σελ. 2) μιὰ πλατιά κριτικὴ γιά τὰ «*Λυρικά*» τοῦ Πάνου Δ. Ταγκόπουλου. Ἀπ' αὐτὴ τὴν κριτικὴ ξανατυπώνουμε δύο μερικὲς περικοπές, τίς χαρακτηριστικώτερες:

Διάφορα πρόζες καὶ ποιήματά του σὲ διάφορα περιοδικὰ καὶ διατηρῶ πάντοτε τὴν ἐντύπωση τῆς δραματικῆς δημιουργίας του. Ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων εἶναι σὰν τὴ ζωὴ τῶν δέντρων, ὁμοίαν καὶ στὴ δημιουργία τῶν καρπῶν των. Ἐνα καρποφόρον δέντρο στὴ πρῶτα του χρόνια δίνει κελὸς καὶ εὐγευστοὺς καρπούς, μὰ δίνει καὶ ἄλλους πὸν μένουσιν ἀγουροὶ καὶ ἀμάρτυροι ἢ μαρῆνονται ἀπάνω στὰ δέντρα. Εἶναι καρπὸς καὶ αὐτὸς, μὰ μέσα του δὲν ἔχει γλύκα οὔτε ἕκείνο πὸν λέμε τὸρῆμανση.

Γιά τὸν Πάνου Ταγκόπουλο μποροῦ νὰ πῶ, μὲ εὐλικρίνεια δει τὸ πρῶτον ποιητικὸν του δέντρο μᾶς ἔδωσε πολὺ λίγους ὄγουρους καρπούς. Κι αὐτὸ πρέπει νηποδοθῆ στὴν παράδοσιν, στὸ περιβάλλον καὶ στὸν δραματικὸν του πνεῦμα. Ἀπὸ ἀνθισσὶν σὲ ἀνθισσὶν καὶ ἀπόμαρπὸν σὲ καρπὸν, φθάνομε στὰ «*Λυρικά*» πὸν εἶναι, γιά μέ-

να τουλάχιστο, τὸ ἐκλεκτὸ ποιητικὸ τοῦ δέντρο μὲ τοὺς εἴγενστοὺς καρποὺς. Ἦρθε ἡ φυσικὴ ἐξέλιξις. Ἡ ὠρίμανσις. Ἡ πραγματικὴ ἐκδήλωσις τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἡ ἐμπνευσίς ὄχι τοῦ περιβάλλοντος, οὔτε τοῦ πνευματικῆς φροντιστήριου, ἀλλὰ τοῦ δικοῦ του ταλέντου ποὺ ἴσαμε τότε ἔβριε αἰχμητικὸ στὸ νέον ἀνδραποτῶν ἐντυπώσεων. Ἡ ζωὴ ἔρχεται μόνη της, δὲν ἐκβιάζεται. Καὶ ὁ ποιητὴς ἀρχινᾷ νὰ βλέπει καθαρά τὸν ἑαυτὸ του νὰ αἰσθάνεται τὰς συγκινήσεις του πραγματικά, νὰ ἔχει τὴν κρίσιν πειθαρχημένη καὶ τὸ τραγοῦδι ἀγνὸ, ρωμάντο, θρονιόλαλο, ὀρυζομένον μὲ χρωματισμοὺς δικούς του, μὲ εἰκόνας ζωντανές, πραγματικὰς ποὺ τοῦ παρουσιάζει ἡ φυσικὴ, ἡ κοινωνικὴ ζωὴ.

Τὰ «Λυρικά» λοιπὸν εἶναι τὰ πανιά τοῦ καραβιοῦ ποὺ τὸ ξανοίγουν στὴν πύρρειά θάλασσα. Φεύγει ἀπὸ τὰ κερυβοστάσια καὶ τραβάει δόλοισα πρὸς τὸ ρεύμα τῶν μεγάλων κυμάτων. Ἐκεῖ εἶναι ἡ πύλη, ἡ δημιουργία, ἡ τρικυμία, ἡ γαλήνη, ὁ θυθὸς ἢ τὸ ἀφροστεφάνωμα. Τὰ «Λυρικά» εἶναι μιὰ ἐλπιδοφόρα δοκιμή. Μιὰ ἰσχυρὴ κραυγὴ πρὸς τὸν Θεὸ τῆς Τέχνης. Ἐνα ἐπίμονο θέλω. Μιὰ ἐκδήλωσις τοῦ ἐγὼ. Νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ἀγᾶνα στὸ ἀνοιχτὸ πέλμα ἢ στὸν Ὀκεανὸ δὲν εἶναι φρόνιμο καὶ δὲν μπορῶ.

Μὰ τώρα ἂς παρακολουθήσω τὸ λευκὸ καρὰβι ποὺ ἀνοίξε τὰ πανιά του καὶ ὀρηκτικὰ, ἀσυγχρότητα φεύγει πρὸς τὸ μεγάλο δρόμο τῆς πνευματικῆς δημιουργίας.

Τραγουδάει, τραγουδάει καὶ προφητεύει τὴν ἀγάπην γιὰ νὰ γύρει ἀντακουστικὰ σ' αὐτήν. Ἡ ψυχὴ πόθος καὶ ὁ στοχασμὸς ἐλπίδα. Τραγοῦδι καὶ ἀγάπην συγκινοῦν τὴ σφριγηλὴ ζωὴ του. Χωρὶς αὐτὰ εἶναι μαρμαριζασμένος, καὶ μ' αὐτὰ ὁ χαρούμενος καὶ φιλοφύλαχος τραγουδιστής.

Τέτιον τὸν ἀναγνωρίζει καὶ ὁ «μῆτορ» Κωστής Παλαμάς. Σ' ἓνα γράμμα του, ποὺ χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς 14 Αὐγούστου γράφει στὸν ποιητὴ ὁ ποιητὴς τοῦ «Δωδεκάλογου τοῦ Γύφτου», «Τάφου» καὶ τῆς «Φλογέρας τοῦ Βασιλιά».

Ἀγαπᾷς τὰ λαμπρὰ χρώματα, τὴ γερὴ ζωὴ, τὸ τραγοῦδι ποὺ ξεχύνεται θρονιόλαλο, τὴ χαρὰ τὴ ρωμάνση. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ συμπληρωτικώτερα γιὰ μένα ἐκεῖνα ποὺ σοῦ μοιάζουν περισσότερο εἶναι τῆς «Χαρῶς καὶ τοῦ Ἥλιου» οἱ συμφωνίες καὶ μέσζ σ' αὐτὰ ἢ τ' Ἀττικὴ ἢ ἡ Ἀρχαδικὴ Ἄνοιξη, ζωηρότερ' ἀκόμα τὸ «Φῶς μὲς στὸ Φῶς» μὲ χαραιοποίησαν ἐξαιρετικά. Ὑστερα τὰ «Κόκκινα Κοῖνα», μὲ τὰ Χέριζ μὲ τὸν Ὑμέναιο, μὲ πόσους ἄλλους στίχους καὶ στροφές! Ἀπλούσιστα, καταγράφω τῆς μολιθίας μου στὸ περιθώριο τοῦ βιβλίου σου. Βιαστικά—γιατ' εἶμαι κάπως παραμερησμένος, καθυστερημένος καὶ γηρασμένος, μὲ μιὰν ἀτονίαν πλὴ μοῦ δυσκολεύει κ' ἓνα ἀπλό γράμμα.

Καὶ τ' ἄλλα τραγοῦδιζ του εἶναι γραμμένα μὲ τὴν αὐτὴ νεανικὴ δομὴ, μὰ ἐγὼ ξεχωρίζω πάντα καὶ ἀγαπᾷ τὴν «Ἀρχαδικὴ Ἄνοιξη». Ὁ ποιητὴς δέβεται δὲν πρόκειται νὰ στουτήσῃ ἕως ἐδῶ. Τὴ χαρὰ θὰ τὴ διαδεχθῇ ὁ πόνος, τὸ φῶς τὸ σκοτάδι καὶ τὴ γαλήνη ἢ τρικυμία. Ἡ ὠρίμανσις ἔρχεται φυσικὰ καὶ θ-

ποδοθητικὰ. Τὸ αἰσθημα πλουτίζεται ἀπὸ τὸν πόνον, ἀπὸ τὸ χωρισμὸ τῆς Ἀττικῆς, καὶ νὰ τὰ «Σπασμένα φτερά» ἢ νὰ μορφή καὶ ἡ νὰ ποιήσῃ του. Ἀπὸ τὴν ὠριοφώτιστη ἐπιφάνεια προχωρεῖ στὸ βάθος, στὸ σκοτάδι, ἐκεῖ ποὺ ἡ ψυχὴ ἀγωνιᾷ, ἐκεῖ ἔπου ὁ πόθος κεντρίζει ἀπειθάριχα. Ἡ νὰ ζωὴ, ἡ ἀληθινὴ ἀγάπη, τὸ ταξίδι ἐπάνω στὴν πλατιὰ ἀγκυλιὰ τῆς θάλασσας. Στὰ «Σπασμένα φτερά» συμμετέχουν καὶ οἱ ψυχὲς ὅλων μας. Μιὰ καινούργια χορδή, ὄνειρετὰ λεπτοπυρμαμένη, ξυπνάει τοὺς βαθύτερος κόσμους. Ἐλαί ἡ περίοδος τῶν πνευματικῶν κυριασιῶν. Μέσζ στὴ σκέψη χαράσσονται τὰ ὀκτώσζ ἀδρά, τολμηρα, ἡ ἀνησυχία κυριαρχεῖ γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ μεγάλου ἔργου.

Δὲν μπορεῖ νὰ ξέρει κανένας τί θάβγει ἀπ' αὐτὸν τὸν πνευματικὸ ὄργανισμὸ. Πρόδες καὶ ποιήματά του ποὺ ξέρομε ἕως σήμερα, εἶναι σταθμοὶ περστικοί. Τὸ παλάτι μπορεῖ νὰ εἶναι σχεδιασμένο, μὰ πότε θὰ τὸ χτίσει; Πότε θὰ ἀνυψωθῇ ἡ σημαία τῆς νίκης; Αὐτὸς ὁ διλημματικὸς δρόμος ἀνοίγεται στὸν ποιητὴ Πάνο Τεργκόπουλο σύμφωνα μὲ τὴν πνευματικὴ παράδοσὴ του. Ὅταν στὴν ἡλικία του δημιουργοῦνται τὰ «Λυρικά» καὶ τὰ «Σπασμένα φτερά», εἶναι δίκαια ἡ ἀξίωσὴ μας νὰ θέλωμε τὸ φῶς ὄχι μονάχα ἐπάνω στὰ βουνὰ τὸ κατεμεσήμερο, ἀλλὰ τὸ φῶς μέσζ στὴν τρικυμία, κάτω ἀπὸ τὸ σκοτάδι τοῦ πόνου, παρηγορία καὶ θεραπεία τῆς ἀνθρώπινης τραγωδίας.

Κοντολογίς θέλω νὰ πιστεῶ στὴν ἀνώτερη γονιμότητα τοῦ πνευματικῆς τοῦ ἡφαίστειου. Ἡ μοῖρα στοὺς πνευματικούς του δρόμους τοῦ γέλασε ἀπὸ τὰ παιδικὰ του χρόνιά. Ἄς τῆς ἀποδείξῃ ὅτι τὸ γέλιο τῆς εἴτασε εἰσεργητικὸ, καὶ ἡ θυσία τῆς ἔδωσε ὅτι περιμένουν ὄλο ἀπὸ τὴν πνευματικὴ παράδοσιν τῶν Τεργκόπουλων.

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ὁ Μπωντελαίρ δραματικός. — Τὰ ἐκατόχρονα τοῦ Δοστογιέφσκη. — Δυὸ βιβλία γιὰ τὸ *Sainte-Renue*.

—Μὲ τὴν ἀφορμὴ τῶν ἐκατόχρονων τοῦ Μπωντελαίρ μᾶς δόθηκε εὐκαιρία νὰκούσουμε πολλὰ πράματα γι' αὐτὸν ποὺ ἴσαμε τώρα μᾶς εἴτασε σκεδὸν ἀγνωστα. Μιὰ μελέτη τοῦ Μπουασὸν μᾶς γνωρίζει τὸν ποιητὴ τῶν «fleurs du mal» σὰ δραματικὸ συγγραφεῖ. Ἐν' ἀλήθεια πῶς δὲ μᾶς ἔχει ἀφίσει πολλὰ πράματα ἀπ' αὐτὴ του τὴν κατεύθυνση. Ὁ Μαρκησιος τοῦ 1ου τῶν Οὐσάρων καὶ «Τὸ τέλος τοῦ Δὸν Ζουάν» ἀτέλειωτο, κ' ἓνα δράμα μόνον τελωμένο «L'Inrognie». Ζαίρομε ἰσχυρὰ πῶς δὲν ἀσχολήθηκε πρὸς δοκιμαστικά καὶ ἀλάφρεια στὸ εἶδος αὐτὸ, μόνον καὶ μόνον γιὰτὶ δὲν πίστευε, ὅπως ὁ ἴδιος του χαρακτηομένα ἔσολογιέται, στὴ θεατρικὴ τέχνη. Μὰ μὲ ὅλα αὐτὰ εἶναι πάντα ἐνδιαφέρο, φυσιογνωμίες σάν τοῦ Μπωντελαίρ, νὰ τὶς γνωρίζουμε ἀπ' ὅλες τοὺς πῆδες. Κ' ἡ μελέτη οὗ Μπουασὸν, παρουσιάζοντάς μας τὴ δραματικὴ παραγωγή του, μᾶς βοηθάει σπουδαίῳ, μιλάοντας πάνου σὲ μιὰν ἐκδήλωσιν τοῦ ποιητῆ γιὰ τὴν ὀποιαὶ λίγα, πολὺ λίγα ἴσαμε τώρα εἶχαμε ἀκούσει.

—Τέλη τοῦ Ὀχτώβρη ποὺ κλείνουνε τὰ ἐκατὸ χρονα ἀπὸ τὴ γέννησιν τοῦ Δοστογιέφσκη — γεννήθη-

κε στις 30 του 'Οκτώβρη 1821 — η Κυβέρνηση των Σοβιέτ έτοιμάζει έντατικά τή σχετική γιορτή. 'Ο ένδοτικός Οίκος «Κολοσσ» που θγάζει τώρα τὰ καλύτερα έπιστημονικά και φιλολογικά έργα τής σημερινής Ρωσίας—τελευταίες εκδόσεις του «ή κοινωνιολογία» του Σοροκίν και άλλα — έτοιμάζει τήν έκδοση μιάς συλλογής μεγάλης, αφιερώνοντάς τηνε του Δοστογιέφσκη.

--Διὸ διβλίλα γιὰ τὸ Στὴν Μπέθ θγήκανε στὸ Παρίσι μαζί σκεδόν, ένζ του Choisy (έκδοση Plon-Neourit) καὶ τῆλλο του Michant (έκδοση του Hachette) Βιογραφίες και τὰ δυὸ, με περισσότερη καὶ πὺ λεπτόλογη κριτική ἀνάλυση τῶν ἔργων του τὸ πρῶτο, και πὺ πορτραίτιστ, με περισσότερη ψυχολογία τοῦ ἀνθρώπου τὸ διβλίλο τοῦ Michant Διαβάζοντας κερνέας και τὰ δυὸ, ἔχει καὶ μὲν ἀξέρια τῆ ζωῆ τοῦ ἰδιότροπου κριτικοῦ και ποιητῆ, τὸ χαρακτήρα του, τοὺς ἔρωτές του, τὶς πεποιθήσεις του, τὶς οὐτοπίες του, ἔχει γενικά τὸν ἀνθρωπο σὲ ἱκανοποιητικὸ βαθμὸ, μὰ τὴν ἀνάλυση τῶν ἔργων του ὄχι τόσο πλέρια οὔτε καθαρή ὅσο θὰ ἤθελε. Δὲ λέμε γιὰ τὶς «Δευτεριότιτες κοιβέντες» οὔτε γιὰ τὰ φιλολογικὰ πορτραίτ' του μὰ γιὰ τὸ «Port-Royal» τὸ σπουδαιότερο του ἔργο θὰ θέλαμε βαθύτερη ἀνάλυση και κρίσεις πὺ πλάσιες. "Όσο γιὰ τὰ συμπεράσματα τῶν συγγραφέων, ξεχωρίζοντας τὴ μίαν ἀπὸ τὴν ἄλλη τὶς δυὸ βιογραφίες, βλέπουμε τὸ Choisy ἐμπνευσμένον ἀπὸ ἕναν ἀκράτητον ὑπερβολικὸ θαυμασμὸ στὸ εἶδωλό του και τὸ Michant ψυχραιμότερο. Τόσο ψυχραιμο, πὺ μιλώντας λόγου χάρη γιὰ τὸ ποιητικὸ τάλεντο τοῦ Σαίν Μπέθ, μακριὰ ἀπὸ κάθε προκατάληψη, μᾶς μολογάει πὺς μ' ἔλη τὴν ὑποστήριξη πὺ χρωσάει ὁ ρομαντισμὸς στὴν κριτική του, οὔτὸς ὁ ἴδιος του, σὰν ποιητῆς, μέρα στὴν παγκόσμια ρομαντική πῶηση δὲν μπορεῖ νᾶχει ξεχωριστὴ θέση.

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

Στὴ Δ)θα 'Αθηνά Κ*

Περνάς, ὅπως γλυστράει τ' ἀγέρι μέσα
στὸ φροντωμένο δέντρο και ἀναδεύει
μὲ δροσοβόλια τὰ κλωνιά του ἀνέσα
και τὸ φυλάει, λιγότερ και τὸ παιδεύει.

Περνάς, ὅπως μπουμπουκί ἀνθῆνο πλάι
σὲ στέροφον ἕνα χαμόδεντρο τ' Ἀπρίλη
και μόνο ἕνα φλουδάκι σου γελάει
πάνω στὰ μπατωμένα σου τὰ χεῖλη.

Ροδάτο, ντροσιλὸ κρινάκι, κ' ἕνα
γιὰ μένα μέσ στὴν ἔλη ροδοπλάση,
σὰν ὄνειρο περνάς, τὰ κουρασμένα
τὰ μάτια μου πὺ θέλει νὰ γελάσει.

Γλυκὸ δροσάτο, κόκκινο βλαστάρη,
τὸ ξαίρω, εἶσαι μίαν στάλα σὰ ροδίτης,
πεσιμένη ὄπ' τὸ ματὸ ἄφροδοξάρι
τοῦ δλόχαρου κηδίου τῆς Ἀφροδίτης.

'Απ. Ν. Μαγγανάκης

ΣΤΗΝ ΚΟΡΗ ΜΟΥ

Τοῦ σπιτιοῦ μου πρωτογέννητο καμάρη!
Δώδεκα χρόνια πρὶν σὰν τέτατα μέρα
Τοῦ κόσμου ξάνοιξες τὸ φῶς, ἐνὸ ἀπὸ πέρα
Τρελλοὶ σπουργίτες σ' ἀνθοστόλιστο κλωνάρι,

Διὸ χαραινῶν τοῦ Μάη τὸ ροδιμένο ἀχνάρι
Ἐχαιρετίζαν. Μύρα στὸν γλαυκὸν αἰθέρα
'Απ' τοὺς χυμοὺς τῶν λουλουδιῶν και ἡ μητέρα
Στὴν ἀγκαλιὰ θωρώντας τρυφερὸ βλαστάρη

Σὲ ἀγγελικὸ χαμόγελο εἶχε ἀπαλύνει
Τὴ δημιουργική της ἀγωνία. Τώρα
Γιὰ σέ, Κοροῦλα μου, ἀρχινᾷ ἡ ζωὴ νὰ λυσι

Τὰ μυστικά της. 'Οδηγὸς τὴν πᾶσαν ὄρα,
Στὸ ἔνστιχτό σου ὡς γενεὶ μίαν τίμα κρίση.
Μὲ τὴν εὐχή μου. Κι ἄλλος χρόνος ὡς γυρίσει.

3)5)1921.

ΦΕΓΓΑΡΟΒΡΑΔΙΑ

Γλυκειὰ πὺ εἶναι ἡ βραδιά με τὸ φεγγάρι!
Πέρα, ὁ κόσμος και τὰ μαγεμένα
Βουνὰ τῆς Ἀττικῆς, με πόση χάρη,
Μέσ στὸ θαμπὸ ἀχνόφωτο λουμένον
'Απαλογέρονον.

Γύρω, μακάριων ἄπνων ἡ γαλήνη
Καὶ τῶν γλυκῶν ἐνείρων χαμογέλια,
Μὲ τὶς φεγγοδομῆς τῆς ἡ σελήνη
Στὰ μαρωμένα πεύκα και στ' ἀμπέλλα,
Δὲς, ἀσπαύει.

Γλυκτάτο κηνούρισμα τονίζει
Τὸ ἀγέρι τώρα και σιπαινει πάλι...
Κ' ἡ ἀποσταμένη μὲς ψυχὴ γυρίζει
Ζητώντας στοῦ ἀπείρου τὴν ἀγκάλγη
Μίαν ἀδερφή της...

8)1921.

'Αγ. Δίνας

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ

'Ενα γράμμα, μέσ στους ἤσκιους τῶν βορειῶν,
Τὰ παράτονα μᾶς λέει τῶν καρδιῶν
Τῶν νοσταλγικῶν παιδιῶν.

Και τὸν πόνο και τὴ θλίψη φέρνει ἡ θύμηση βαριά,
Πὺ βαριά καὶ ἄπ' τὸ βοριά,
Πὺ σκορπίζει τοὺς χερμῶνες τὰ κλαριά.

Κοι τονάω, σὰ θυμῶμα, ἐδῶ στὰ ξένα
'Όλα κείνα πὺ εἶν' γιὰ με χαμένα—

'Ω, και σένα,

Κ' ἔτσι σὰν τὸ καρδοβάνι πὺ σπῆς ἔρμος τὸν ἄμμο
Βούλιαξε βαδιά - βαδιά,
Δέθηρε ἡ ψυχὴ μου πιά...

Μὰ τί νὰ κάμω;

Σμῆνη.

Μήτσος Παπανικολάου

ΑΝΑΜΝΗΣΗ

Θυμήσου τὸν παλιὸ καιρὸ στὸ ἐρημικὸ ἀκρογιάλι,
Καθόμαστε σιμὰ κ' οἱ δυὸ κάτω στὴν ἀμμουδιά,
Στὰ γόνατά σου ἔγερνα μὲ πόνο τὸ κεφάλι,
Καὶ τίς βαρκοῦλες βλέπαμε πού πλέαν στὰ θαδιά.

Μοῦλεγες λόγια τρυφερά καὶ λόγια πονεμένα,
Καὶ στὰ μαλλιά σιγὰ ἀπαλά μ' ἀπιδάνας φιλιά.
Τώρα μονάχη μένω δῶ, σὺ θρίσκεσαι στὰ ξένα,
Καὶ σὲ προσμένω, ἀγάπη μου, μ' ὀλάνοιχτη ἀγκαλιά.

ΧΕΙΜΩΝΑΣ

Φυσῶ ὁ ἀγέρας δ' ἴνατά, τὰ παραθύρια τρίζουν,
Κι ἀπ' τ' ἄγριο του τὸ φύσημα τὰ δέντρα ὄλα λυγίζουν,
Στὴ στέγη ἀκούγεται ἡ βροχὴ ἀργ' ἄλαφρά νὰ στάζει,
Κ' ἔλα σκυλὶ ἀπὸ μακριὰ φρικιαστικὰ οὐρλιάζει.

Μελάχρα

ΞΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

»Mercur de France» 15 τοῦ Ὀκτώβρη. —
Ζὺλ ντε Γκαλιπὲ, «ἡ φιλοσοφία τῆς ἀναγωγῆς». —
Λοὺί Ρισάρ-Μουνέ, νουβέλλα. Ἐνα ποίημα τοῦ Ρενέ
Κερντιν. Δρ. Λουί-Βώ, «Ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος
τῆς Κεντρ. Ἀφρικῆς». Ἄνρὺ Κιστιμέκερ «Μία φιλο-
λογικὴ δίκη». Ἐπιθεώρηση τοῦ δεκαπενθήμερου, κί-
νηση φιλολογικῆ, θεατρικῆ, βιβλιογραφία κλπ.

«Revue Contemporaine» Σεπτέμβρη. — Οἱ ἀλή-
θειες καὶ οἱ πλόνες τοῦ νασιοναλισμοῦ. Ζὰν ντε Βιλ-
λοντόν «Μούχρωμα». Ἐρνέστ Ρενὸ «Ἀστυνομία καὶ
ποίησις». Λουδοβίκου Νεμὸ καὶ σύγχρονοι Ἕλληνες ποιη-
τές. Ἄλμπέρ Φρανκαστέλ «Μαντάμ ντε Μογκομερὺς»
κλπ. Φιλολογικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ κίνησις, καινούργια
βιβλία κλπ.

«Revue Critique des idées et des livres». —
Ζὰν Ριθαίν «Νεόπλουτοι». Ε. Μάρσάν «Τὸ φάντασμα
τοῦ κλασικισμοῦ». Φαγκλὸς «Γιολάντα γιὰ τὴ νύφη».
Ἐρὶλ Ζαβὶ «Ναδίνα» (νουβέλλα). Πολιτικὲς σημειώ-
σεις, φιλολογικὴ ζωὴ, θέατρο, τέχνες, ἱστορία, βιβλιο-
γραφία κλπ.

«Revue Mondiale». — Ὀκτώβρη. — Ζοζέ Ζερ-
μαίν «Ἡ διεθνὴς ὀργάνωσις γιὰ τὴν πνευματικὴ ἐρ-
γασίαν». Ἐρὶλ Φαγκέ «Ἡ πίστις» (ἀνέκδοτο). Ἄντου-
ὸν Ἄλμπάλ «Τὸ φαιμπριαρισμὸν στὸν Ν. Σεγκὺρ
«Τὸ ἄλμα τῆς Γαλλίας» (νουβέλλα). Ἄντρέ Λέβινσον
«Ἡ σύγχρονη Ρουσσικὴ φιλολογία». Ἐπιθεώρηση φιλο-
λογικῆ, θεατρικῆ κλπ.

«Revue des deux mondes» — Ρενέ Μπαζέν «Ὁ
συγγραφέας τῆς Maria Chapdelaine. Πῶλ Ντυμιονά
«Τὸ ἱρλανδικὸ δράμα». Ἄνριέτ Σελαριέ «Ἐντυπώσεις
ἀπὸ τὴ Βιέννα». Ἄντρέ Μπωνέ «Φιλολογικὴ ἐπιθε-
ώρηση, σημειώσεις γιὰ τὸν Ἐρνέστ Νταντέ». Ἐπιθε-
ώρηση τοῦ δεκαπενθήμερου ἀπὸ τὸ Ρ. Πουανκαρέ,
κτλ. κτλ.

ΕΝΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΛΑΘΟΣ

Στὸ V κεφάλαιο τῆς «Ἀδελφῆς» τῆς Μπετίνας,
πού δημοσιεύτηκε στὸ περασμένον φύλλο (σελ. 103),
ἔγινε ἓνα λάθος σημαντικόν. Τὸ V κεφάλαιο, σωστὰ
γραμμικόν, πρέπει νὰ διαβαστεῖ ἔτσι.

Μὰ εἴταν, ἀλίμονο, καὶ μιὰν ἄλλη βραδιά πού μὲ
κράτηρες πάλι καὶ πού δεξιόμυνα δίπλα στὸ μικρὸ
σου προσκέφαλο, ἀρρωστικῆ μου ἀδερφή. Καὶ δε σοὺ
ἔφρασαν, Σίβυλλα, οἱ λιλιάδες πού εἶχα παρῶναι στὸ
θλιμμένον κελλί σου, καὶ τὰ δάκρυα ποῦχνα νήπιο
στὸ μικρὸ σου προσκέφαλο... καὶ οὔτε οἱ ὄρες γονά-
τιομα, οὔτε ἡ δέηση ὄρες στὴν Μαντόνα ἄλο γλῆνα
στὸ φόντο.

ΟΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΟΣ ΠΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΟΥΣΕ

εἶναι τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ μεγάλου Νορβηγοῦ
μυθιστοριογράφου

ΓΙΟΧΑΝ ΜΠΟΓΕΡ

ἀριστοτεχνικὰ μεταφρασμένον ἀπὸ τὸν κ. Οἰκονομίδη,
ἀρχισυντάχτη τοῦ «Ἐθνους».

Εἶναι ἐφάμιλλο μὲ τὴν «Πεῖνα» τοῦ Κνουτ Χάμφουν,
εἶναι μεταφρασμένον σὲ ὅλες τῆς γλώσσες τοῦ κόσμου.
Εἶναι ὀνομαστὸ γιὰ τὴ μεγάλη πρωτοτυπία του.

Ο ΑΝΤΡΕΑΣ ΜΠΕΡΓΚΕΤ

ὁ ἥρωας τοῦ ἔργου

Εἶναι ὁ ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τῆς ἐποχῆς μας.
Εἶναι ὁ ἀσυνάρτητος ἄνθρωπος τοῦ αἰῶνα μας.
Εἶναι ὁ καλλιτεχνικὸς ἀγύρτης τοῦ κόσμου μας.

Εἶναι ὁ περιέργος ἡδονιστὴς τῆς ζωῆς μας.

Ἐξεδόθη ἀπὸ τὸ ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
Χ. ΓΑΝΙΑΡΗ & Σίας

καὶ πωλιέται δραχμῆς 3.—

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟΝ

ΚΑΙ

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΥΨ. Γ. ΞΑΝΘΟΥΔΑΚΗ

25^β — ΟΠΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΗ — 25^β

— ΑΘΗΝΑΙ —

Δένονται διὰ δερμάτων μύρων καὶ χρωματιστῶν :

Ἐπιστημονικὰ βιβλία παντὸς εἴδους,

Περιοδικὰ, Ἐφημερίδες Κυβερνήσεως, Ἐφημερί-
δες Νόμων, Συγγραμμάτια κλπ.

Διπλωμα, σύνθεσις καὶ συρραφή μετὰ σύρματος ἢ
κλωστῆς.

Ἐπιπλοῦνται χάριτι ἐπὶ πᾶσι καὶ δωρεάνοντα.

ΣΗΜ. — Οἱ σημαντικὰ καὶ «Νουμῶ» δένονται κατὰ
τὰ 25 ο)ο φτηνότερα τὰ βιβλία τους.